„NIWA" TYGODNIK BIAŁORUSKI — CENA 60 gr.

Ніва

№ 6 (50) БЕЛАСТОК, 10 ЛЮТАГА 1957 г. ГОД II

Чытачы — Беларусы!

Вось і 50-ты нумар «Нівы»! Ужо 50 тыдняў гучыць нам нашае роднае беларускае слова, якім «Ніва» са сваіх старонак гаворыць да беларусаў.

Колькі шчырай радасці было, калі ўсе мы даведаліся, што будзе друкавацца беларуская газета. Свая газета — гэта сапраўды вялікая радасць для беларусаў. Але ўжо 50 нумараў выйшла і ўсё-ж такі ёсць шмат беларусаў, якія не выпісваюць сваёй газеты, не чытаюць яе, не цікавяцца аб чым яна піша і ў чым можа дапамагчы.

Шмат беларусаў баяцца падпісвацца на «Ніву», баяцца, што будуць праследваны за гэта. Нават некаторыя, што раней выпісвалі яе — цяпер зракліся з падпіскі «Нівы». Прыкра гэта! Наш патрыятычны абавязак стаяць за беларускую справу, — за сваю «Ніву». Гэта-ж адзіная беларуская газета ў Польшчы, гэта адзіная газета, якая найлепш ведае жыццё беларусаў, якая з найбольшай любоўю падыходзіць да нашага брата — беларуса і якой найманцней баляць усе клопаты і патрэбы беларусаў у Польшчы.

Выпісвайце-ж тады і чытайце «Ніву», беларусы! Пішыце ў рэдакцыю, звяртайцеся да яе з усімі сваімі цяжкасцямі. А ёсць іх у Вас нямала. Раскажыце-ж іх, — «Ніва» будзе дапамагаць. БЕЛАРУСЫ! Пакажыце сваю любоў і адданасць да роднага беларускага слова, сваю вернасць нашаму народу. Чытайце свой родны часопіс!

Няхай «Ніва» завандруе ў кожную беларускую сям'ю, да кожнага беларуса, дзе-б ён не знаходзіўся: ці то далёка над Одрай, ці над берагам мора, ці на Беласточчыне.

Падпішыся на «Ніву» не толькі сам, але і з суседам, пагавары, каб і ён падпісаўся. Гэтым праявіш патрыятычную паставу.

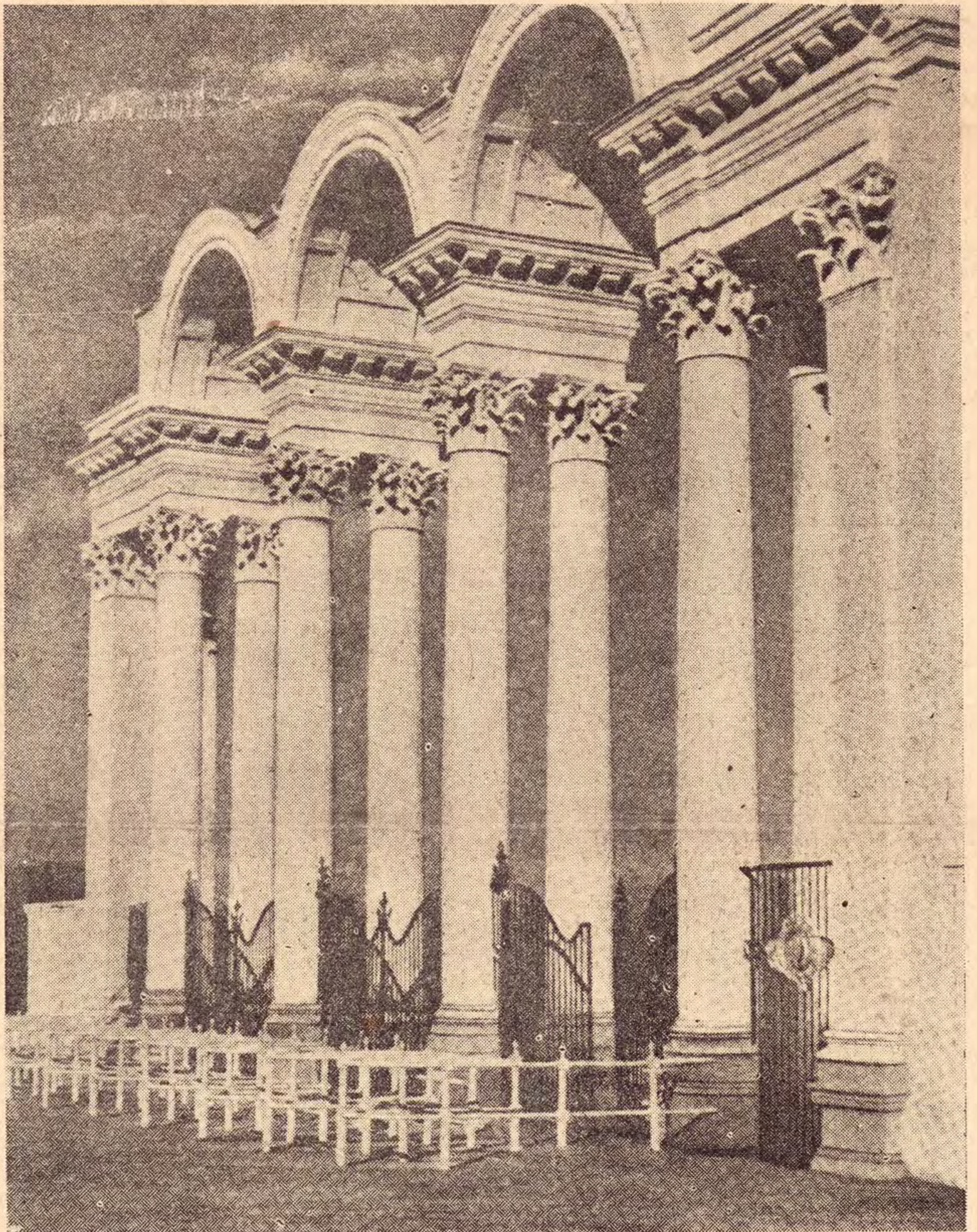
Годзе нам саромiцца свайго! Пакажам, што і мы людзі, маем гонар, што і нам тое, што наша з'яўляецца найдаражэйшым і найпрыгажэйшым.

Выпішыце і чытайце «Ніву», старэйшыя і моладзь, бацькі і дзеці, настаўнікі і вучні! Хай нам прысвячае лозунг «Кожны беларус чытае сваю «Ніву».

Члены Беларускага грамадска-культурнага таварыства! Павялічвайце колькасці падпісчыкаў «Нівы»! Падпіска на «Ніву» забяспечвае пастаянную рэгулярную дастаўку яе да рук падпісчыка.

Падпіска на другі квартал прымаецца ўжо ад 11 лютага, а квартальная цана падпіскі толькі 7 зл. 80 гр.

Тады спяшайце да паштовых установаў і пісьманосцаў. Масавай падпіскай Вы акажаце свой патрыятызм.

Галоўны ўваход у парк «Дынама» у Мінску.

СПРАВЫ НЕ НОВЫЯ

Едучы ў Гданьск я мала, амаль што нічога не ведаў, аб пражываючых там беларусах. Меў штопраўда знаёмых беларусаў. Але некалькі асоб — гэта мала. Лічыў, на тое, што мае знаёмыя пражываючыя на ўзбярэжжы паінфармуюць мяне: ці ёсць там беларусы, і хто яны?

І не памыліўся. Даведаўся я, што ў рэчаіснасці ў Гданьскім ваяводстве ёсць шмат беларусаў. Гэта людзі, якія пасля вайны засталіся ў Польшчы. Дагэтуль жылі ў Навагрудчыне, ля Ваўкавыска, Баранавіч. Гэта ў большасці маладыя людзі, якія ўжо пасля вызвалення кончылі вышэйшыя навучальныя ўстановы Польшчы: лекары, інжынеры, шмат афіцэраў. Ёсць і прадстаўнікі Беласточчыны, якія па прычыне сваёй прафесіі, ці становішча былі накіраваны менавіта там працаваць.

Але не аб тым я хачу пісаць. Цікавілі мяне людзі. Сустракаўся з імі, гутарыў, спрачаўся. Пасля гэтых гутарак я многа думаў. Хвалявала мяне шмат праблемаў. Шукаў я прычын таго, што я там пачуў і пабачыў.

Так, пражываюць на ўзбярэжжы беларусы. Цяжка мне акрэсліць, колькі іх там ёсць. Адно з'яўляецца пэўным, што іх там трэба лічыць не на сотні, а на тысячы. Раскіданы яны амаль ва ўсіх паветах Гданьскага ваяводства. Характэрна ім усім з'яўляецца тое, што яны ў душы адчуваюць сябе беларусамі. Чытаюць кожны нумар «Нівы». Часта ў хатніх бібліятэках можна сустрэць творы Янкі Купалы, Якуба Коласа, Кандрата Крапівы і іншых беларускіх пісьменнікаў. Часам збярэцца некалькі асоб, каб пачытаць творы беларускіх пісьменнікаў. Аднака-ж у тым асяроддзі ніхто не ведае, што яны з'яўляюцца беларусамі. Проста не прызнаюцца яны да сваёй нацыянальнасці.

Гутарыў я з некалькімі таварышамі ў гданьскім Ваяводскім камітэце партыі: «Беларусы»? — У нас такіх няма, — гаварылі мне. Украінцы ёсць, мы аб іх ведаем.

Няма тут нічога дзіўнага. Адкуль яны могуць ведаць, калі беларусы не прызнаюцца да сваёй нацыі. Шукаў я прычын гэтага. Частка з сярод іх проста так гаварыла. «Ёсць тут нас мала, не хочам адрознівацца чым-небудзь ад асяроддзя ў якім пражываем». У іншых можна было адчуць, што баяцца з прычыны сваёй нацыянальнай прыналежнасці мець якія-небудзь непрыемнасці. Паказвалі мне і такіх беларусаў і гаварылі «ты там не ідзі, ён і так не прызнаецца, нават табе, што ён беларус».

І яшчэ адно характэрнае для ўсіх: «Ах, з «Нівы» — вельмі прыемна. Толькі вы не падавайце нашых прозвішчаў у газеце, так будзе лепш. А «Ніву» мы чытаем і будзем чытаць, не хвалюйцеся». Якая супярэчнасць. З аднаго боку любоў да беларускай мовы, культуры, з другога — канспірацыя, няхай не ведаюць, што я беларус».

На мой погляд прычын такой сітуацыі трэба шукаць у мінулым. «Ніва» часта пісала аб гэтых прычынах, няма патрэбы аб іх шырока пісаць несумненна мела на гэта ўплыў і хваля нацыяналізму, якая пракацілася ў Польшчы ў апошніх месяцах.

Ці-ж можна мець прэтэнсіі да гэтых людзей? Ці можна іх абвінавачваць у тым, што яны не прызнаюцца да сваёй нацыянальнасці? Думаю, што не. Умовы так склаліся, што гэтая праблема выступала не толькі ў заходніх ваяводствах, але і ў Беласточчыне. Умовы змяняюцца. Польскі друк шмат піша аб нацыянальных справах. Народная ўлада прымае штораз вастрэйшыя меры супраць нацыяналістаў.

Разгортвае і будзе ў далейшым разгортваць сваю дзейнасць БГ-КТ. Польская грамадскасць усё больш ведае, аб праблемах нацыянальных меншасцей у Польшчы.

Гэтыя ўсе факты, без ніякага сумнення прычыняцца да таго, што законспіраваныя беларусы перастануць скрываць сваю нацыянальную прыналежнасць.

М. М.

ШТОТЫДНЁВІК БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

ЛІСТ У РЭДАКЦЫЮ

Дарагая Рэдакцыя! Мы, жыхары горада Беластока, ад імя ўласнага, а таксама ад імя жыхароў Беластоцкага ваяводства беларускай нацыянальнасці, звяртаемся да цябе з вялікай просьбай як да абаронцы нашых традыцый і нацыянальных інтарэсаў.

Вялікая крыўда дзеецца нашым дзецям, якія вучацца ў пачатковых школах.

Дзеці бацькоў веруючых як і няверуючых у пераважнай большасці не ходзяць на навуку рэлігіі і таму сустракаюцца з нацыянальнай і рэлігійнай нагонкай з боку розных элементаў нацыяналістычных і шавіністычных польскай нацыянальнасці.

Гэтыя элементы падгаварваюць дзяцей каталіцкай веры супроць праваслаўных. Таму дзецям праваслаўнага веравызнання сітуацыя ў школе становіцца проста невыноснай.

Што горш, здараюцца выпадкі прымушвання дзяцей праваслаўных хадзіць на лекцыі рэлігіі каталіцкай нягледзячы на тое, што дзеці праваслаўных бацькоў маюць свае традыцыі, а накідываныя ім традыцыі каталіцкія — гэта чужыя і з'яўляюцца тым больш ненавіснымі, што накідаюцца сілай.

У апошні час такая сітуацыя сталася балючай праблемай, якую як найхутчэй трэба справядліва вырашыць.

Звяртаемся да цябе, дарагая рэдакцыя, з гарачым заклікам, дапамажы сваім братам, свайму народу ў гэтай справе.

Звярніся з гэтай, так важнай справай да ЦК ПЗПР і Урада ПНР з мэтай добрага і справядлівага вырашэння гэтай праблемы.

Сумленне нашае бунтуецца і сэрца баліць гледзячы на тое, як нашы дзеці прыходзяць плачучы са школы і наракаюць на праследванні, з якімі пастаянна сустракаюцца ў школе з боку каталіцкіх дзяцей, а неаднойчы і настаўнікаў. А ўсё гэта за тое, што не хочуць хадзіць на лекцыі каталіцкай рэлігіі.

Адначасова просім парушыць гэтую справу на старонках «Нівы», якая згодна з агульным жаданнем беларускага насельніцтва павінна быць яго трыбунай і абаронцам жыццёвых спраў.

9 подпісаў

АД РЭДАКЦЫІ

Вось да чаго даводзяць не зусім прадуманыя пастановы.

Вось у якіх абставінах знайшліся дзеці бацькоў няверуючых і іншага веравызнання.

«Ніва» абараняючы нацыянальныя і грамадскія правы беларусаў дамагаецца, і не перастане дамагацца, каб беларус урэшце пачуўся роўнаправўным гаспадаром Народнай Польшчы, каб знік школны, нічуць не соцыялістычны камплекс ніжшасці малых народаў.

Ясна, што свае ўласныя традыцыі кожнаму народу з'яўляюцца найдаражэйшымі і вялікую крыўду робіць той, хто хоча яго іх пазбавіць. Кожны павінен разумець гэтую праўду ясную як сонца. Паслядоўнае ўмешванне польскіх улад з'яўляецца тут неабходным. Пакінуць справы самым сабе, толькі таму, што яны трудныя да вырашэння — немагчыма.

Апошнім часам створана ў Беластоку Ваяводскае праўленне Свецкіх школ. Нам здаецца, што дзейнасць яго зараз павінна перш за ўсё прычыніцца да таго, каб у школах наладзіць добрую атмасферу, каб перашкодзіць рэлігійным фанатыкам у праследванні дзяцей няверуючых ці іншага веравызнання.

Нам здаецца, што справай увядзення ў школах навучання рэлігіі павінен заняцца і Сейм.

Што новага на Блізкім Усходзе

Сярод падзей, якія адбываюцца ў сучасны момант на свеце, асабліва цікавымі з'яўляюцца падзеі на Блізкім Усходзе. Ад 28 студзеня г. г. Генеральная Асамблея ААН абмяркоўвае пытанні аб становішчы, якое заіснавала ў тым кутку свету, у сувязі з тым, што Ізраіль адмовіўся выканаць рэзалюцыі ААН аб поўнай эвакуацыі сваіх войск з захопленай ім егіпецкай тэрыторыі.

Як вядома, гэта падтрымліваная імперыялістамі дзяржава, была выкарыстаная англа - французскімі імперыялістамі дзеля распачацця агрэсіі супроць Егіпта. Распачынаючы агрэсію супроць Егіпта, Ізраіль стварыў магчымасць англа - французскім агрэсарам, каб пад прызнакам забеспячэння Суэцкага канала ўвесці на егіпецкую тэрыторыю свае войскі.

У часе агрэсіі англа - французскім захопнікам удалося загарнуць егіпецкі горад Порт-Саід, а ізраільскім войскам поўвостраў Сынай і зону Газы. Але тады і забурліла ва ўсім свеце. Амаль усе народы пачалі дамагацца палажыць канец агрэсіі супроць Егіпта. Генеральная асамблея ААН яшчэ 19 снежня прыняла рэзалюцыю аб вывядзенні ўсіх захопніцкіх войск з тэрыторыі Егіпта. У Егіпт былі пасланы войскі ААН. Англія і Францыя вывелі свае войскі з Порт-Саіда, але ізраільскія войскі дагэтуль акупіруюць зону Газы і частку поўвострава Сынай.

Зразумела, што ізраільскія захопнікі хочуць адарваць ад Егіпта гэтую, яго тэрыторыю, устанавіць там свае парадкі і затрымаць яе сабе.

А што-ж на гэта скажуць заходнія дзяржавы? Яны ўжо сказалі. Найлепш сведчаць аб тым выступленні іх дэпутатаў у ААН. Міма заяўлення міністра замежных спраў Англіі Сервін Лёйда з 29.I.57 г. аб тым, што Ізраіль павінен поўнасцю вывесці свае войскі з занятых імі егіпецкіх тэрыторыі, сапраўды-ж мэтай заходнееўрапейскіх дзяржаў ёсць нешта іншае.

Дэпутаты Англіі, Францыі і ЗША у ААН фактычна падтрымліваюць ізраільскія патрабаванні аб забеспячэнні Ізраіля ад Егіпта, аб тым, каб зрабіць гэту тэрыторыю міжнароднай, аб прысутнасці войск ААН і т. п.

Сапраўднай мэтай імперыялістаў ёсць: зрабіць гэтую тэрыторыю «косткай нязгоды» паміж Егіптам і Ізраілем.

ЗАМЕСТ АДНАГО КАЛАНІЗАТАРА — ДРУГІ

Не паспеў яшчэ англійскі леў далёка адбегчы ад Блізкага Усходу, а ўжо набліжаецца да яго амерыканскі тыгр.

Як вядома ў першых днях студзеня 1957 г. прэзідэнт ЗША Эйзенгаўэр выступіў у сваім парламенце патрабуючы ўпоўнаважання выкарыстаць узброеныя сілы ЗША на Блізкім Усходзе, калі гэта па думцы прэзідэнта будзе неабходна і выасігнаваць грошы на гаспадарчую дапамогу арабскім краінам.

Мэта прэзідэнта зразумелая. У выніку правалу англа-французскай агрэсіі заходнееўрапейскі імперыялізм панёс няўдачу і вымушан быў страціць там свае пазіцыі.

З гэтага ўсяго імперыялісты ЗША дайшлі да вываду, што стварае магчымасць распаліць вогнішча пажару на хлуслівую тэорыю, быццам-бы на Блізкім Усходзе засталося парожнае месца, у якое, па іх думцы, пранікае комунізм.

Ну што-ж трэба ісці туды і бараніць бедных арабаў перад комунізмам. Але як-жа гэта зрабіць? Трэба перш за ўсё разбіць адзінства арабскіх дзяржаў. Вось таму, як паведамляюць газеты, з такім паважаннем прэзідэнт ЗША сустракае караля Арабіі Саўдыйскай — Ібн Саўда.

Звычайна прэзідэнт ЗША сустракае гасцей на парозе Белага дома, а цяпер асабіста выехаў аж на Вашынгтонскі аэрадром.

Адкуль-жа такое паважанне? Не толькі з таго, што прыехала каранаваная галава. Справа ў больш сурёзным пытанні. Гэта, як паведамляе агенцтва Асошайтэт Прэсс для таго, каб прымусіць Арабію Саўдыйскую да падтрымання Эйзенгаўэра і яго новай палітыкі на Блізкім Усходзе; і каб яна змяніла свае адносіны да Багдадскага пакта, забавязаць Ібн Саўда, каб той выкарыстаў свой аўтарытэт для спраў Егіпта і Сірыі, каб тыя перасталі весці незалежную палітыку і гэткім чынам перацягнуць на бок ЗША усе арабскія дзяржавы.

Далей амерыканскія планы прадугледжваюць, калі-ж Егіпт застанецца верны сваёй палітыцы — тады прыласканне Ібн Саўда, які неахвотна глядзіць на прэзідэнта Насера станецца дапамогай у адарванні Арабіі Саўдыйскай ад Егіпта — у аддзяленні Егіпта. Такім чынам імкнуцца разбіць адзінства арабскіх краін.

З другога боку амерыканскі імперыялізм стараецца, пад прызнакам т. зв. гаспадарчай дапамогі захапіць у свае рукі нафту і канчаткова падпарадкаваць сабе эканоміку гэтых краін.

Тэорыя аб небяспецы з боку комунізма патрэбная была амерыканскім імперыялістам для таго, каб застрашыць некаторыя кругі арабскай буржуазіі і апраўдаць перад усім светам свае вайсковыя намеры на Блізкім Усходзе.

Ну што-ж хітрая палітыка, але невядома толькі ці яна ўдасца. Як дагэтуль перагаворы з Ібн Саўдам не прынеслі амерыканцам пажаданых вынікаў.

Пабачым, што будзе далей.

МІХАСЬ НАСОВІЧ

Што такое шавінізм?

Слова шавінізм у розных мовах свету з'явілася параўнальна нядаўна. Больш - менш у палове мінулага стагоддзя гэтае слова набыло грамадзянскія правы ў французскай мове, а потым перайшло ў мовы іншых народаў.

У аснову гэтага слова пакладзена прозвішча рэалістычнай гістарычнай асобы — Нікола Шавена — французскага салдата, ветэрана войнаў французскай рэвалюцыі і Напалеона. Гэты ветэран быў 17 разоў ранены ў баях.

Наіўны патрыятызм, сляпое схіленне перад імператарам і ваеннай славай Францыі зрабілі яго вядомым у арміі. З яго насмейваліся, зрабіўся героем анекдотаў і песень, увасабленнем сляпой фанабэрыстай горласці, сілай французскай зброі.

У перыяд «100 дзён» імя Шавена пастаянна фігуравала ў лістоўках і газетах, якіх мэтай было заваяваць грамадскую думку Францыі на карысць Напалеона пасля таго, як ён вярнуўся з Эльбы. Магчыма, што імя Шавена было-бы зараз пасля рэстаўрацыі Бурбонаў забытым, але ў 1831 г. на французскай сцэне была пастаўлена п'еса братоў Каньяр пад загалоўкам «Трохколерная какарда».

У гэтай п'есе быў паказаны вобраз рэкрута Шавена, які хваліцца сваёй храбрасцю, ваяўнічай любоўю да Францыі; напявае адпаведныя куплеты, з наступным прыпевам: «Я Француз, я Шавен, я калачу бедуінаў».

Прыпеў гэты неўзабаве зрабіўся папулярным ва ўсёй Францыі. У той-жа час вобраз Шавена быў выведзены ў іншай п'есе — «Салдат з земляробаў» — пяра вядомага французскага драматурга Скрыба. У хуткім часе слова «шавінізм» перайшло ў многія мовы свету і абазначала яно бязмежна вялікую гіпертрафіраваную любоў да сваёй радзімы, спалучаючуюся з пагардай і нянавісцю да іншых народаў.

У слоўніках выданых капіталістычнымі краінамі ў паняцці «шавінізм» на першы план выплывае любоў да радзімы, якая штопраўда з'яўляецца безразважнай, ваяўнічай і не прытрымліваючайся меры пачуццяў.

Але ў тым няма нічога дзіўнага, бо рэакцыйная буржуазія імкнецца атоесаміць патрыятызм з шавінізмам, даказаць, што быццам-бы любоў да сваёй краіны непазбежна павінна спалучыцца з пагардай і нянавісцю да народаў другіх краін. Такім чынам буржуазія імкнецца ўтрымаць народныя масы на такім узроўні, каб яны не зразумелі іх існіна патрыятычных задач, прабуе разбіць міжнародную адзінасць рабочага класа і працоўных мас, адцягнуць іх ад класавай барацьбы і выкарыстаць для падтрымання агрэсіўных авантур імперыялістычнай буржуазіі накіраваных супраць іншых народаў. Не цяжка далумацца, як шкодным было-б для рэвалюцыйнага руху, калі-б буржуазіі ўдалося атруціць ядам шавінізма народныя масы.

Ідэалогія і палітыка буржуазіі супярэчыць ідэалогіі і палітыцы рабочага класа, калі разыходзіцца аб справы нацыянальныя. Ідэалогія пралетарыята — інтэрнацыяналізм, ідэалогія буржуазіі — нацыяналізм.

Аднак не кожны буржуазны нацыяналізм падобны да шавінізма. Шавінізм па правілу — гэта воінствуючы нацыяналізм буржуазіі, прыгнечваючы іншыя народы.

Ленін звяртаў асаблівую ўвагу на тое, каб адрозніваць нацыяналізм нацыі прыгнечваючай і нацыяналізм нацыі прыгнечанай, нацыяналізм нацыі вялікай і нацыяналізм нацыі малой. Адрозніванне гэтага з'яўляецца асабліва важным зараз, калі пад сцягам нацыяналізму на барацьбу з імперыялістычным прыгнётам падняліся народы многіх каланіяльных і замежных краін.

Нацыяналістычныя лідэры змагаючыхся народаў адмяжоўваюцца ад чалавеканенавіснай ідэалогіі — шавінізма.

«Для нас у Азіі і Афрыцы — гаварыў прэзідэнт Інданезіі Сукарно на аб'еднаным пасяджэнні абодвух палат кангрэса ЗША, які адбыўся ў маі 1956 г. — нацыяналізм, — гэта маладое і прагрэсіўнае крэдо. Мы не атоесамліваем нацыяналізму з шавінізмам і не тлумачым гэтага ў сэнсе панавання адных народаў над другімі. Не! Для нас нацыяналізм азначае адраджэнне гэтых нацый, забеспячэнне роўнапаважання для нашых народаў, рашучасць узяць сваю будучыню ў свае рукі. Для нас нацыяналізм — гэта любоў да краіны і рашучасць унесці паляпшэнні ў ёй».

Такі нацыяналізм адыгрывае безумоўна прагрэсіўную ролю. Аднака-ж, як справядліва адзначае Сукарно, прынцып нацыяналізму тоіць у сабе застрашанасць, якая заключаецца ў тым, што нацыяналізм можа пераліцца ў шавінізм, калі свая нацыя абвяшчаецца вышэйшай ад іншых нацый палчас, калі іншыя нацыі аб'яўляюцца ніжэй пастаўленымі нацыямі, няпоўнацэннымі.

Нацыяналізм даведзены да шавінізма з'яўляецца не толькі рэакцыйным, але і антыпатрыятычным. Ісціная і сапраўдная любоў да сваёй радзімы, да сваёй старонкі не можа спалучацца з нянавісцю да прадстаўнікоў народа іншых рас.

Шавінізм, буржуазіі, — адзначаў В. І. Ленін — вырас у ёй разам з ростам нянавісці да пралетарыята, як міжнароднай сілы. Шавінізм узмацняецца ў ёй разам з узростам і завастрэннем канкурэнцыі міжнароднага капітала.

За кожным разам, калі імперыялісты падрыхтоўвалі новую бойню, яны імкнуліся атруціць чадам шавінізма свае народы — адзначваў В. І. Ленін, — раздмухоўванне шавінізма асабліва выгадным з'яўлялася для тых, «хто нажываецца на гонцы ўзбраенняў».

Найбольш агрэсіўна шавінізм праявіўся ў гітлераўскай Германіі, дзе шавіністычным лозунгам «Германія вышэй ўсяго» былі адурманены мільёны немцаў.

З ліквідацыяй эксплуататарскіх класаў знікае і пажыўнае асяроддзе для шавінізма. Аднак могуць захавацца памылкі шавіністычнага парадку. Яны не знікнуць разам са зніканнем эканамічнай асновы для шавінізма. Такія памылкі могуць быць дапушчаны і ўнутры соцыялістычнай краіны.

Прычыны паяўлення такіх памылак добра прааналізаваны ў адным заяўленні ўрада Кітайскай Народнай Рэспублікі. У ім паказваецца, што ў відзе ідэалагічнага адзінства паміж соцыялістычнымі краінамі і супольнасці мэт іх барацьбы часта здараецца, што некаторыя работнікі некалі ігнаруюць прынцып роўнаправўя дзяржаў у іх узаемных адносінах. Такая памылка, па сутнасці, з'яўляецца памылкай буржуазнага шавінізма. Такая памылка, асабліва памылка вялікадзяржаўнага шавінізма, наносіць сур'ёзныя страты салідарнасці і агульнай справе соцыялістычных краін.

(ю. м.)

Сведкі сівой мінуўшчыны

Выгляд руін замка з боку цэнтральнай часткі горада. *Фото — А. Траяноўскага*

Нам продкаў кемкасць захавала
Шмат весцяў дзіўных з быўшых год,
Хоць гэтых весцяў ужо нямала
У няпамяць кінуў сам народ.

Янка Купала.

Беларуская зямля. Колькі навальніц прашумела, колькі ўраганаў пранеслася над ёю! Праходзілі гады, праміналі стагоддзі, мяняліся рэжымы і дынастыі, руйнаваліся і зноў паўставалі гарады і паселішчы, грымелі і заціхалі бітвы, адны пакаленні прыходзілі на змену другім. Тут крышылі свае мечы тэўтоны, падалі разам з коннікамі татара - мангольскія коні, сатлелі косці шведскіх заваёўнікаў, на дне светлай Бярозы — ракі знайшлі сваю магілу салдаты «двунадзесяціязычнай» арміі Напалеона. Тут напаткаў бясслаўны канец ваякаў кайзера і фашысцкіх малойчыкаў крыважэрнага фюрэра ў іх барацьбе за «жыццёвую прастору». Шмат грозных вятроў прашумела над ёю. І толькі пажоўклыя лісткі летапісаў, што захаваў да нас час, курганы і магілы, ды руіны замкаў і крэпасцяў гавораць нам аб падзеях мінулых часоў. Нямыя, але красамоўныя сведкі далёкай, сівой мінуўшчыны напамінаюць нам аб славе і велічы беларускай зямлі, аб славе і мужнасці беларускага народу.

Адным з гэтых сведкаў з'яўляюцца і руіны Лідскага замка, якія яшчэ і цяпер узвышаюцца над акружаючай мясцовасцю недалёка ад цэнтральнай часткі горада. Ліда ёсць адным з старажытнейшых гарадоў, знаходзіўшыхся калісьці на рубяжы беларускай і літоўскай зямель. Узнікненне горада адносіцца да XII стагоддзя.

Калісьці, у X—XI стагоддзях, заходняя ўскраіна тэрыторыі сучаснай Беларусі, дзе знаходзіцца зараз Ліда, як і астатняя тэрыторыя Беларусі, уваходзіла ў склад Старажытнарускай дзяржавы. У XII—XIII стагоддзях яна вядома пад назвай Берасцейскай зямлі і складала поўночную частку Валынскага княства. У XIII стагоддзі тэрыторыя з гарадамі: Гродна, Слонім, Ліда, Навагрудак атрымала назву Чорнай Русі. Тэрмін гэты па меркаванню вучоных — даследчыкаў з'явіўся ў сувязі з далучэннем гэтай тэрыторыі да Літвы, што азначала «падпарадкаваная», «заняволеная» Русь.

У пачатку саракавых гадоў XIII стагоддзя грозная сіла рынулася з азіяцкіх стэпаў на Еўропу — татара - мангольскія полчышчы. Не гледзячы на гераічнае супраціўленне адно за другім падалі ўсходнерускія княствы, прызнавалі сваю залежнасць ад хана.

1242 год. Уся Усходняя Русь стогне пад чужаземным ярмом. Чорныя, злавесныя хмары звіслі над беларускімі землямі — на захад нібы вогненны віхор коціцца нястрымна татара - мангольскае войска, нішчачы і палячы ўсё на сваім шляху. Недалёка ад Ліды, на поўночным Захадзе ад яе, шлях ворагу перагарадзіла моцнае з'еднанае войска беларусаў і літоўцаў, на чале якога стаяў князь Міндоўг (1240—1263 г. г.) У жорсткай крывавай бітве татара - манголы былі разбіты. Услед за гэтым на працягу некалькіх гадоў беларуска - літоўскія войскі здабылі яшчэ некалькі перамог над ворагам і беларуская зямля была выратавана ад чужаземнага ярма.

Але з'явілася і другая небяспека, на гэты раз з Захаду, з боку немцаў — крыжакоў, якія таксама квапіліся на землі беларусаў і літоўцаў. Трэба было бараніць край ад іх, умацоўваць гарады, будаваць крэпасці. З гэтай мэтай князем Гедымінам (1316—1341 г. г.) у 1323 годзе быў пабудаваны і Лідскі замак.

Замак з самага пачатку свайго існавання меў абарончае значэнне — у ім размяшчаўся пагранічны гарнізон, тут-жа мясцовае насельніцтва хавалася ў выніку варожага нашэсця.

Для збудавання замка была насыпана гара вышынёй больш 9 метраў, вада акружала яе з трох бакоў, чацвёрты бок ахоўваў глыбокі напоўнены вадой роў. Подступы да Замка навокал былі абаронены на вялікай адлегласці непраходнымі балотамі. На самай гары быў узведзены замак. Ён меў выгляд чатырохкутніка, утвараемага каменнымі сценамі, якія мелі таўшчыню да двух і вышыню звыш пяці сажняў. Даўжыня кожнай сцяны дасягала трыццаці пяці сажняў. Сцены зложаны з мясцовага дзікага камення на вапне, верхняя частка іх мела цагляную кладку. Галоўны фасад Замка выходзіў на ўсход, у поўночна — заходнім кутку крэпасці знаходзіліся вароты і вежа. Другая вежа была насупраць — у поўночна - усходнім кутку. Яшчэ і цяпер тут можна заўважыць сляды адной з вежаў. У верхняй частцы сцен былі напоўкруглыя байніцы, з якіх абаронцы замка адбівалі напады ворагаў. На адной з сцен байніцы захаваліся да нашых дзён. Унутры замка быў пабудаваны цэлы шэраг каменных і драўляных будынкаў.

Усё гэта гаворыць нам, што Лідскі Замак быў вельмі трывалым замацаваннем. І сапраўды, ён вытрымаў не адну аблогу, не адзін напад ворагаў.

У 1384 годзе на Замак напалі крыжакі, захапілі яго і абрабавалі, разбурылі ўнутраныя збудаванні, галоўным чынам драўляныя. Аднак замак хутка быў зноў адноўлены, хаця напады крыжакоў не перапыняліся.

Праз восем гадоў, у пачатку 1392 года войска крыжакоў, у якім было шмат англійскіх наёмнікаў, прайшоўшы на замёрзшых балотах захапіла аколіцы і прадмесці горада. Моцны гарнізон замка ўкрыўшыся за магутнымі сценамі рыхтаваўся да абароны, аднак князь Карыбут, які ўзначальваў гарнізон, не захацеў абараняцца і здаў Замак без супраціўлення.

Зімой 1394 года напад крыжацкага войска на Ліду зноў паўтарыўся, але на гэты раз вораг атрымаў рашучы адпор з боку гарнізона Замка, які мужна адбіў усе штурмы крэпасці і адкінуў крыжакоў ад горада.

У XIV стагоддзі ў Лідзе пасяліўся татарскі хан Тахтамыш разам з двума сынамі і гарэмам. Тахтамыш у выніку вайны з ханам Цімурам (Тамерланам) пацярпеў паражэнне і вымушан быў уцякаць і шукаць прытулку ў вялікага князя Вітаўта. Тут для яго быў пабудаваны драўляны палац названы «Тахтамышавым дваром», пазней доўга здзіўляўшым людзей сваім незвычайным выглядам і прычынамі ўзнікнення на беларускай зямлі. У ім Тахтамыш жыў больш трох гадоў — з 1396 на 1399 год.

Калі ў 1432 годзе паміж Зігмонтам Кейстутавічам і Свідрыгайлам пачалася вайна за вялікае княжанне, Ліда не засталася ў баку ад гэтай барацьбы У 1434 годзе Свідрыгайла падыйшоў да горада, спаліў яго, але спробы ўзяць замак не ўвянчаліся поспехам.

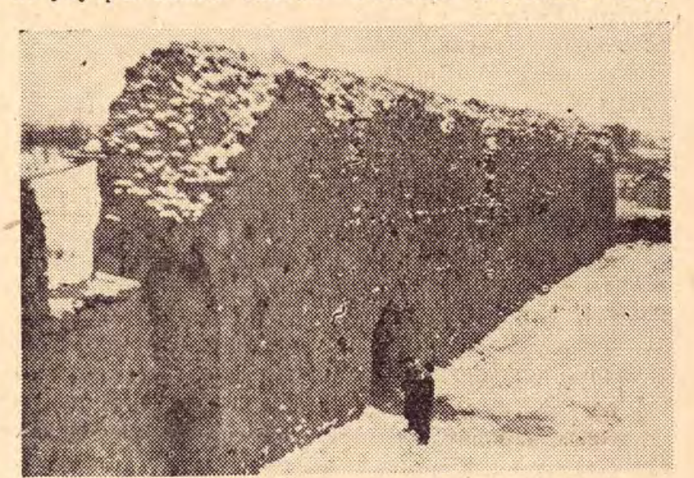
У пазнейшыя часы, а менавіта ў XVII стагоддзі Замак не раз разбураўся падчас шматлікіх войнаў. Новымі разбурэннямі замка азнаменавалася і XVIII стагоддзе — у 1702 годзе Ліда была зруйнавана і спалена шведамі, а ў 1709 годзе спалены быў і сам замак, пасля чаго ён ужо не аднаўляўся. Некаторыя каменныя збудаванні ўнутры замка захаваліся да некалькі пазнейшага часу.

Далейшы ход падзей і часу абумоўліваў сабой новыя разбурэнні замка і к палове мінулага стагоддзя ад яго засталіся толькі сцены і вежы. Захаваўся таксама і роў.

Першая сусветная вайна прынесла з сабой далейшыя разбурэнні — былі дашчэнту зруйнаваны вежы, у кутках сцен утварыліся праломы.

Пасля першай сусветнай вайны прадпрымаліся меры да захавання рэшткаў замка ад руіны — сцены былі пакрыты зверху цэментам, у адной з іх пракладзен брук у праходзе ўнутр крэпасці. Гэтыя рэшткі замка з'яўляюцца выключнай цікавасцю для нас у гістарычных адносінах. Яшчэ і цяпер здзіўляюць сваёй магутнасцю і трываласцю сцены, пабудаваныя звыш шасцісот гадоў назад і ўстаяўшыя пад усімі пранёсшыміся над імі, як і над усім краем, нягодамі.

АЛЕСЬ ТРАЯНОЎСКІ

Выгляд адной з сцен замка ў сучасны момант.
Фото — А. Траяноўскага

Каб лепш ведаць край

БРЭСТ. — Да 40-годдзя Савецкай улады абласное ўпраўленне культуры выдасць даведнік, у якім абагульнены звесткі аб помніках культуры, гістарычных месцах брэсцкага Палесся.

У даведніку будуць кароткія звесткі аб археалагічных помніках, апісанні многіх курганаў, магільнікаў, умацаваных валаў, гарадзішчаў, старажытных паселішчаў.

Шмат цікавага падарожнік зможа даведацца аб помніках архітэктуры. У даведніку будзе расказана аб Камянецкай вежы («Белай вежы»), пабудаванай у 1276 годзе. Апісваецца арыгінальная архітэктура пабудаванага ў XVII стагоддзі палаца крэпасці Сапегі, які знаходзіцца ў межах раённага цэнтра Ружаны. Сабраны звесткі аб Брэсцкай крэпасці.

На тэрыторыі вобласці ў свой час жылі А. В. Суворaў, Адам Міцкевіч, недалёка ад Баранавіч знаходзіцца радзіма двойчы Героя Савецкага Саюза Грыцаўца. Шмат цікавых звестак сабрана аб забастоўках, рэвалюцыйных выступленнях у гарадах і вёсках Палесся ў перыяд рэвалюцыі 1905—1907 гадоў. Даецца падрабязнае апісанне памятных месц часоў Грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў.

Адзін з раздзелаў адводзіцца для паказу музеяў, якія знаходзяцца ў Брэсце, Пінску, Баранавічах, Кобрыне, Століне, Белавежскай пушчы.

У выхадныя дні і позна вечарам у адным з пакояў упраўлення культуры можна бачыць пажылога чалавека. Інспектар па помніках і музеях Пётр Іванавіч Авакумаў падоўгу засяджваецца тут над вывучэннем роднага краю. Не задавальняючыся ўжо сабранымі звесткамі, ён прачытаў дзесяткі старадаўніх кніг. За апошнія 6 год Авакумаў пабываў у самых далёкіх кутках вобласці, сабраў звесткі аб многіх героях і памятных месцах.

Беларускія кансервы

МІНСК. — Каля ста назваў розных відаў гароднінных і пладаягадных кансерваў вырабляюць заводы рэспубліканскага кансервавага трэста. Штодзённа яны накіроўваюць у гандлёвую сетку звыш 200 тысяч слоікаў кансерваў і каля 60 тон крупяных канцэнтратаў.

Прадпрыемствы трэста перапрацоўваюць вялікую колькасць семячкавых, костачкавых пладоў, культурных і дзікарослых ягад, з якіх вырабляюцца варэнне, джэмы, павідла, кампоты, фруктавыя соусы, прыправы.

Вялікую каштоўнасць маюць абедзенныя кансервы (першыя і другія стравы). З іх можна хутка прыгатаваць смачны абед.

Шырокі асартымент крупяна - бабовых канцэнтратаў, кісялёў, мусаў выпускае Лідскі камбінат харчовых канцэнтратаў.

Выпускаецца таксама вялікая колькасць таматнага соку, які багаты вітамінам «С», і маркоўнага соку, які ўтрымлівае шмат караціну, неабходнага для нармальнага развіцця арганізма дзяцей і дарослых.

Кобрынскі кансервавы і Быхаўскі гароднінасушыльны заводы пачынаюць выпуск мяса-раслінных кансерваў.

Філіял даследчага інстытута на аўтазаводзе

Мінскі аўтазавод — адно з буйнейшых прадпрыемстваў па выпуску аўтамабіляў вялікага танажу. У сувязі з гэтым значна пашыраецца аб'ём эксперыментальных работ.

Цяпер на заводзе створан філіял навукова даследчага інстытута тэхналогіі аўтамабільнай прамысловасці. У яго задачы ўваходзяць даследаванні і распрацоўка прагрэсіўных тэхналагічных працэсаў. На тэрыторыі цэха спецыяльнага ліцця для яго выдзяляюцца вытворчыя і дапаможныя ўчасткі. Абсталяванне і аснастку для іх аўтазаводцы вырашылі выбраць самі.

Міністэрства аўтамабільнай прамысловасці СССР выдзеліла Мінскаму філіялу інстытута значныя сродкі на будаўніча - мантажныя работы, абсталяванне і прыборы.

(БЕЛТА)

КУЗНІЦА

Цягнік далей не едзе. За ўзгоркам граніца. У даліне паміж пасмам гравіраваных узгоркаў ціхенька прысела вёска. Справа, царыць над вёскай могільнік са схіленымі са старасці крыжамі. Недалёка касцёл, на лева царква. Хоць Кузніца з'яўляецца вёскай, аднак робіць многа большае ўражанне чк недалёка аддеглае «мястэчка» Дуброва.

Прыгледзімся да некаторых момантаў жыцця ў Кузніцы з пункту гледжання таго што было, што ёсць зараз і якая ёсць перспектыва на будучыню.

Вось найвышэйшая ўлада Кузніцы — Грамадская рада нарадовая. Практычна за раду ўрадавалі ўсе павятовыя ўлады. Выручалі яе ў арганізаванні сесій, планаў, пастаноў і г. д. Людзі ў радзе адвыклі думаць, самастойна працаваць. Селянін з далёк абыходзіў гэтую нібы «сваю» раду. А сёння?

— Цяжка прызвычаіцца да новага спосабу працы — кажа старшыня, але, верце нам, зараз на сесіях і на сходах пануе вялікае ажыўленне, ідуць жывыя спрэчкі. Прыходзіць многа людзей, якія радзяць, падаюць прапановы.

І вось у гады нашых «гіганцкіх» дасягненняў такія вёскі як Кузніца і тысячы ім падобных памерлі натуральнай смерцю. Усялякімі пастановамі і ападаткаваннямі ліквідавана рамесніцтва. У Кузніцы не было ніякай нават звычайнай сталовай, не было дзе дастаць што - небудзь з'есці. Быццам-бы ў ГС-е не было грошай і ўмоў на тое, каб адкрыць сталовую. Павод ле іх — гэта неаплочвалася. (Апошнім часам там крыху інакш стаяць справы). Але нядаўна побач ГС-а, якому нерэнтабельнай з'яўлялася сталовая, Станіслаў Паўлоўскі і Станіслаў Анушкевіч адкрылі ніштаваты сабе растаранік. Там ёсць чым пасілкавацца, пагрэцца можна і манко няма, ім гэта і рэнтабельнае, а да таго-ж і сяляне празмерна рады.

На водшыбе Кузніцы стаіць сабе звычайны, невялікі млын. Да 1952 г. людзі прывозілі тут малоць збожжа. Гаспадар млына не паспяваў абагнацца ад падаткззбіральнікаў, хабарнікаў і ўсялякіх камісій. Але нарэшце не вытрываў і адзіны ў аколіцы млын перастаў малоць. Праз 5 гадоў сяляне вымушаны былі ездзіць малоць за 30—50 і 80 кілометраў у Саколку, Васількаў і Аўгустаў, а апрача таго цэлымі тыднямі даводзілася чакаць пакуль прыдзе чарга на кожнага з іх. Людзі праклiналі ўсіх і ўсё на чым свет стаіць, пасылалі прашэнні ў Дзяржаўную раду і ў ЦК Партыі і ў «Хвалю — 49». Пад прашэннямі падпісваліся цэлыя вёскі людзей. Людзі дамагаліся, каб прывесці ў дзейнасць млын, які стаяў з пячаткай на дзверах.

Аднойчы прыехала туды нейкая камісія — пакруцілі галовамі і дайшлі да вываду што млын можна прывесці ў дзейнасць, але на гэта трэба поўмільёна грошай і да таго трэба ўлажыць шмат працы.

Калі павеяў вецер польскага кастрычніка грм. Рудзь (яго ўласнасцю з'яўляецца млын) прабіў галавою мур бюракратыі. Без поўмільёна злотых і не дакладаючы так многа працы справа рушыла з месца. Праз некалькі дзён млын пачаў працаваць. Каля млына фурманак аж густа. Сёння не трэба ехаць за 50—80 км.

— Паночку — кажуць сяляне — мы то асцярожныя і зараня нікога не хвалім, але за тое, што ўлады дазволілі прывесці ў дзейнасць гэты млын і за тое, што перасталі браць меркі і адсыпы — няхай таму Гамулцы і ўраду дасць Бог здароўе.

Мінулае і сучаснае жыццё 7-класнай школы ў Кузніцы стварае асобны і багаты матэрыял — тэму да напісання артыкула, але я абмяжуюся толькі да некаторых фрагментаў з яе жыцця.

Кіраўнік школы — Валькоўскі — гэта стары педагог. У адной толькі Кузніцы ён ужо 12 год вучыць. Расказвае мне як гэта настаўнікі праводзілі дзяржаўныя закупкі збожжа, будавалі кааператывы, а іх асноўная праца — праца настаўніка - выхаваўцы, можна сказаць спачывала. Часу ім не хапала, спазняліся з праграмай.

Настаўнік аказаўся залежны ад розных фактараў. Кожны хацеў па парадкаваць яго сабе. Кастрычніцкі вецер адсвежыў школьныя залы, праграмы, бібліятэкі, а настаўнікі пачалі рабіць нарэшце тое, што трэба — вучыць. Зараз ніхто не ўмешваецца ў справы школы ў Кузніцы.

Кузніца такая невялічкая, а ў ёй толькі цікавых праблем з мінулага і сучаснага. Я толькі над некаторымі спыніўся. Вясна прынясе з сабой шмат новых перамен. Тут будзе праходзіць пераходная пагранічная станцыя да Гродна. Будзе перабудавана станцыя, паставіцца таможню. Магчыма, што сённяшняя вёска будзе называцца пасёлкам або мястэчкам. Вясною будзе створана тут Варшаўскае Прадпрыемства эксплуатацыі раздробленай пароды (крушыва), у якім будзе працаваць больш чым 100 работнікаў. Селянін Каўпацкі будзе вырабляць чарапіцу. Праектуецца адкрыццё новых крамаў, каўбаснай і пякарні.

Пабыўка ў Кузніцы ўзбагаціла вобраз нашага кастрычніка.

А. ОМІЛЬЯНОВІЧ

З жыцця нашай школы

Наш педагагічны Ліцэй у Бельску - Падляскім існуе ад 1950 года. У яго склад уваходзяць польскія і беларускія класы.

Моладзь наша, — беларуская і польская, — жыве паміж сабой у вялікай згодзе і братэрстве. Не было яшчэ ў нашай школе ад пачатку яе існавання ніякай нацыянальнай спрэчкі. Мы сумесна жывем у інтэрнаце, сумесна спяваем беларускія, польскія і рускія песні, і размаўляем як хто хоча: ці то па-беларуску, ці то папольску, бо ніхто нам у тым выпадку не перашкаджае. Адным словам, наша моладзь выхавана ў духу інтэрнацыяналізма і моцна ім прасякнута.

Наша беларуская моладзь любіць сваю беларускую мову, моцна ёю ганарыцца і прыкладае ўсе старанні каб здабыць веды па беларускай мове ў школе, бо ведае, што пасля сканчэння Ліцэя пойдзе працаваць у беларускія школы.

Мы ведаем, што абавязкі настаўніка заключаюцца не толькі ў навучанні дзяцей, але кожны настаўнік павінен памятаць, што яго абавязкам ёсць адначасова несці светач культуры і асветы ў народныя масы.

Ведаем, што ў мінулым годзе ў нашым павеце ўтворана Павятовы Аддзел БГ-КТ, але аб яго дзейнасці мы яшчэ нічога не чулі. Наша беларуская моладзь IV класа ў мінулым годзе была на арганізацыйным з'ездзе БГ-КТ у Бельску і ўважліва выслухала даклад, дзе былі падкрэслены заслугі Агульнаадукацыйнага ліцэя ў Бельску, — што з той школы выйшла многа інжынераў, тэхнікаў, медыкаў, фармацэўтаў і іншых, якія працуюць у розных гарадах Польшчы, але аб заслугах нашага Педагагічнага ліцэя, які штогод выпускае 30 і больш беларускіх настаўнікаў, якія ідуць у беларускае асяроддзе і з'яўляюцца там светачамі беларускай асветы і культуры, у дакладзе не было і ўспаміну, і нам, — моладзі, было непрыемна. Таму вельмі хацелі-б, каб рэдакцыя хоць трохі зацікавілася намі, як будучымі настаўнікамі, і каб хто-небудзь час-адчасу прыехаў да нас на размову ў вольныя гадзіны ад заняткаў у школе.

Такая сувязь была-б вельмі пажаданая і карысная для нас і агульнай справы беларускай.

Нам вельмі прыемна, што газета «Ніва» дасягае да найдалейшых куткоў Польшчы і нават заграніцу, але мне здаецца, што яшчэ было-б лепш, каб яна дасягала ў большай колькасці экземпляраў да ўсіх беларускіх вёсак.

СЯРГЕЙ ФІЛІПЮК
вучань IV кл.
Педагагічнага Ліцэя
ў Бельску.

П. ЛАСТАУКА

ЗА ВАРОТАМІ*

У 30-ыя ўгодкі сябрам супольнае нядолі і працы для Бацькаўшчыны прысвячаю.

Раз і другі скрыгатнуў ключ, трэснула засаўка, заенчалі, цяжка застагналі жалезныя дзверы і Станіслаў апынуўся сам за брамай астрогу. Кінуў яшчэ раз ненавісны позірк на муры, у якіх столькі змарнаваў часу і адвярнуўся. Перад ім ляжала расцягнутае поле. Сінелі высыхаючыя іржышчы і жаўцела бульбяное каліўя. У паветры чуваць было ашаламляючы пах далі і радаснай свабоды, салодка расхінаючы грудзі. Рад быў-бы прыгарнуць гэта ўсё да сябе, каб нацешыцца ўдоваль. ! зноў свет быў перад ім адчынены ў цэлай сваей красе. Стаяў хвіліну ўгледжаны, цэлым сэрцам праглынаючы гэтую радасць, якая ахапіла яго цэлага. Раптам сарваўся з месца і пабег да віднеючага аўса, паваліўся каля яго на зялёную траву, заглыбіў у яе твар ўцягваючы ў свае грудзі найсалодшы пах, каторага быў пазбаўлены цэлы год. Цяпер цешыўся, упайваўся да забыцця, захлыстаўся без памяці, аж пачуў, што слабее, слабее памалу... нарэшце моцна заснуў.

Калі прачнуўся, сонца было ўжо над захадам. Зварухнуўся, жыва ўстаў, паправіў змятае адзенне, каб выглядаць схлюдней і накіраваўся ў горад, які ляжаў у нізіне. Шоў няпэўна і нясмела, няверыў яшчэ, што ён ужо вольны. Гэтага дня ў мястэчку быў кірмаш. Сяляне вяртаючыся з места, дзіўныя позіркі кідалі на маладога хлопца, які быў гладка абстрыжаны, у знішчанай вопратцы і ў дабавак босы, бо вастрожныя, драўляныя башмакі трэба было перад выхадам здаць, а свае, у якіх быў арыштаваны год таму назад, зусім знішчыў у першых месяцах.

Але не дбаў пра гэта. Рад быў, што вольны, што зноў будзе мець магчымасць працаваць для дабра свайго народу.

Неўзабавак быў на рынку. Нягледзячы ўжо на позную пару было тут вясёла і бурліва. Прадаўшчыкі заклікалі да свайго тавару, захваляючы яго і ўціскаючы ў рукі прахожым. Цесна побач сябе пастаўленыя, няхлюйныя крамікі былі перапоўнены сялянкамі, якія таргуючыся да скутку куплялі рэчы патрэбныя ў хатняй гаспадарцы. Мужчыны то тут, то там, распраўлялі аб нечым, або на вазах пілі, так распаўсюджаную на гэты час гарэлку, якую называлі «Познаньскай». Як рынак, так сама і прыбочныя да яго вуліцы былі ў неладзе. Старэнькія пахіленыя хаткі, паламаныя пры іх агароджанні, свядчылі аб недахопе жыхароў.

Гэты вобраз быў для яго жудасны. — О як-жа шмат трэба намаганняў — думаў — каб скінуць шматвяковую няволю. Як вялікага трэба ўкладу працы, каб направіць крыўды нанесеныя ворагам... Калі-ж гэта будзе?... — пытаў бязрадна.

Ашаломлены наглай свабодай, рухам і душным, няпрыемным паветрам, мучаны пытаннямі, на каторыя не змог даць адказу, забыўся паданы старажам вастрогу адрас «патранату», дзе меўся атрымаць матэрыяльную дапамогу на паварот у сваю мясцовасць. Шоў рынкам няведаючы куды і дарэмна шукаючы ў памяці. Нарэшце адважыўся спытаць першага напатканага паліцэйскага, які паінфармаваў, дзе знаходзіцца гэтая дабрачынная ўстанова, з якой быццам выйдзе ўспаможаны.

Поўны радасці і надзеі накіраваўся туды і неўзабаве знайшоўся на плебаніі ксяндза-дабрадзея, каторы быў «альфай і амегай» «патранату». Нясмела пастукаў у першыя напатканыя дзверы, цераз якія пачуў праціскаючыся пах кухонных прыпраў, дражнючы яго паднябенне і абдараючы салодкай абяцанкаю... Нечакаючы на «проша» — увайшоў. Каля кухні топалі дзве маладыя жанчыны, якія пільна занятыя пячэннем, нячулі ані стукання, ані ўваходу. Затрымаўся каля дзвярэй праглынаючы вачыма румяныя кускі, вараныя на патэльнях і глытаючы раз у раз слінку. Спрагнуты быў гэтага, не бачыў і не еў не толькі ў астрозе, але і там, дома ў сваёй вёсцы ў якой нарадзіўся і выхаваўся, тым больш, што ад шостага году свайго жыцця быў сіратой, дык скуль-жа? такія прысмакі, і захланна ўцягваў пах.

Адна з жанчын за нечымсь там адвярнулася, а ўбачыўшы няпрошанага госця, спалохана, спытала востра:

— Што тут хацелі?

Зразу нячуў пытання. Моцна ўгледжаны ў патэльні, на румяныя ў іх кускі, думаў:

— Можа для мяне... для нас? — шаптаў з салодкай шчаслівасцю .

— Вы што тут хацелі? — паўтарыла падыходзячы бліжэй.

— Я, я ў «патранат» за дапамогай... — цадзіў не адрываючы вачэй і штораз мацней глытаючы слінкі, пахілены ў бок, з каторага плыла, хваля багаслаўленага паху, будзячы ўсе каморкі яго цела...

— Што, з астрога? — пагардліва змерыла — хадзеце, — завяду да ксяндза.

І тымі самымі дзвярыма, якімі ўвайшоў, вывела на процілеглы бок калідора і паказала дзверы.

— Ідзіце туды! — змерыла ізноў, зморшчылася і адыйшла.

На дзвярах была таблічка: «Патронат несе помоц вензнём».

Абрадаваўшыся, што ўжо блізка мэты — пастукаў.

Проша! — пачуўся гучны і пыхлівы голас.

Станіслаў увайшоў, пакланіўся як прышло на добра выхаванага хлопца і чакаў быццам неадчуты і незаўважаны міма сваёй прысутнасці. За бюркам сядзеў ксёндз добра збудаваны і зажыты. Перад ім разложана газета ў якую быў угледжаны і як-бы моцна быў заняты. У пакоі яснела чыстасцю і свежасцю. На падлозе ляжаў вялікі дыван. Вокны застаўлены кветкамі, а па калонках апусціліся добра і буйна разросшыся аспарагусы. На сценах, у пазалочаных рамах партрэты святых і краявіды, сярод якіх вялікімі літарамі выпісаны кліч: «Глодных накарміць, спрагнёных напоіць».

— Ну, буду сыты! — радасна ўздыхнуў, а на вуснах паказалася радасная ўсмешка.

Зыгмунт Бурчак-Абрамовіч

ДЭКАРАТАР

«Ат, не дурыце галавы!»
«Ды праўдуж драма ёсць такая,
У каторай пристаў становы
Лірычным вершам прамаўляе».
(М. Багдановіч).

Я калісьці пісаў аб тым, як удзельнічаў у «Трупе» дзядзькі Буйніцкага.

Дзіўная рэч, як ён умеў прыцягваць да сябе людзей, нават гэткага парадку як... паліцэйскі ўраднік.

Калі хто з маладых няведае — ураднік гэта ніжэйшы «чын» царскай паліцыі ў воласці ці малым мястэчку.

Гэты, — аб якім хачу напісаць урадаваў у Капылі — мястэчку тагочаснага Слуцкага павета. Прозвішча яго не мае ніякага значэння.

Калі мы «фурманкавым парадкам» прыехалі ў Копыль і заснаваліся ў найлепшым «гатэлю» — зараз трэба было «прапісацца» аддаць свае дакументы. На гэты раз аднак не прыйшлося Буйніцкаму апранацца ў прыгожую беларускую вопратку, бо хутка з'явіўся «сам» ураднік, звякаючы дрэннай шаблюкай з вялікімі кампліментамі для нашых артыстак — дочак дзядзькі Ігната.

Пасля пачастунку з водкай (без гэтага не абышлося хоць сам дзядзька Буйніцкі піў не надта ахвотна і толькі з вялікай дыпламатычнай патрэбы) — высокі прадстаўнік самадзяржаўнае ўлады ўбачыў, што мы маем вялікія перашкоды з устаноўкай сцэнічнай дэкарацыі.

Пасядзеўшы крыху, дзеля ветлівасці пан начальнік (так яго называлі капыльскія гандляры) пайшоў з нашымі паспартамі ў гэтак званы «становы ўрад». Не прайшло і поўгадзіны, як ураднік прынёс паспарты і на здзіўленне перапрасіў «папенак» — «выбачайце», зняў свой мундзір і ўзяўся за... сякерку.

Ляцяць трэскі, хістаецца драўляная дэкарацыя, а пан начальнік з вялікай рупнасцю прылажвае ўсе новыя дэталі. Пасля ацірaючы пот з няскрытай радасцю аглядвае ураднік рэзультаты працы, калі мы ўсе выйшлі на сцэну, каб «Юркай» пачынаць спектакль.

У вандроўцы беларускіх артыстаў былі тады і яшчэ спатканні.

У гэтым часе на нашых спектаклях у Капылі былі прысутнымі беларускія паэты і дзеячы — Гартны і Чарнышэвіч.

У Ляхавічах пасля скачэння праграмы гасцявалі мы ў мясцовага фельчара Аўсянага, а ў Нясвіжы ветліва вітаў нас гарадскі галава Грабоўскі, які пазней быў спачатку Слуцкім, а пасля Віленскім старастай.

На спектаклі ў Слуцку было нават дзіва дзіўнае: слуцкі павятовы іспраўнік, нейкі Штрыкер (немец па паходжанні), які ніколі носа не паказваў на гэтак званых «культурных забавах», а праводзіў час у шляхэцкім клубе каля зялёнага століка — з'явіўся нечакана ў беларускім тэатры і прасядзеў да канца.

З аднаго боку — беларусы... тэатр... гэта-ж вялікая небяспека для царскага «престола», а з другога — для гэтага немца тое, што мы паказалі было «эгзотыкай».

Пасля я чуў, як ён гаварыў «такіх прыгожых скокаў я нават у баварцаў не бачыў». Гэта быў найвышэйшы іспраўніцкі камплімент для беларускага мастацтва.

Дарагая „Ніва"

Хачу да вас напісаць аб адной справе. І прашу выбачыць маё неграматычнае пісьмо. Хаця я і беларус, але не вучыўся ў школе на сваёй роднай мове.

Многа ёсць беларусаў, каторыя саромяцца сваёй роднай мовы і таго, што яны беларусы. А калі назваць іх беларусамі, лічаць гэта паніжэннем іх годнасці. Такія ёсць і ў гарадах і ў вёсках.

Яны не хочуць пасылаць сваіх дзяцей у беларускія школы. А каторыя жывуць у гарадах, калі прыедуць да сваіх бацькоў у вёску, гавораць па-польску, хаця добра не могуць.

Многа ёсць і такіх, каторыя з цэлай сілай хацелі-б развіваць сваю родную мову і культуру, быць вернымі тым, каторыя за гэта былі царом загнаны ў Сібір, Пілсудскім — да Картуз-Бярозы, Гітлерам — у Майданак.

Прашлі гады. Іх сябры і дзеці могуць вучыцца на роднай беларускай мове, тварыць радзімую культуру. Але ёсць і такія, каторыя хацелі-б перашкодзіць у гэтым. І так, у беларускія школы кіруюць польскіх настаўнікаў, а ў польскія — беларускіх.

У Кленіках ёсць беларуская школа, кіраўнік і дзве настаўніцы польскія, а адна беларуская. Настаўніцы, як настаўніцы. А кіраўнік — гэта-ж галава школы, ды «беларускія справы не для яго» — гаворыць сяляне Кленік. Ён не хацеў-бы нават слухаць, не толькі вучыць па-беларуску.

Імя і прозвішча вядомае рэдакцыі.
(вл)

З народнай творчасці

Зязюліны слёзы

Ніхто з нас не памятае старажытных гадоў. А вось, калісь даўно, даўно, у нейкай старонцы мо' гэта і ў нашай жыў бедны, прабедны Максім. Меў ён хатку сякую - такую, (хоць праўду кажучы вуглы яе падпіраў). Каня ці кароўку якую Максіму меці Бог не даў. На дзетак Бог не скупіўся, знаць моцна беднага любіў, хоць нядаўна той Максім ажаніўся, а ўжо 5 яму паслаў.

Была ў Максіма сястрычка багатая, але заздросная і скупая. Усім на здзіўленне.

Прыйшоў год неўраджаю, прапалі хлябы на палях Максімкі, хоць і ў працы старанны. Як хоць да зімы дажыць, пракалатацца. Настала зіма. Плача, енчыць галодная дзетвара, а стравы нават і лыжкі няма. І з думкаю, можа сястра забудзе сваю скупасць ліхую, для бедных галодных дзяцей — ён крочыць уперад жывей. Прыйшоў, перад хорамамі сястры ён стаў. Сястрыца ў акно зірнула, — прапалі, — кажа, — ад клеці ключы нат сабе хлеба не дасталі. Свабодна, шчасліва, ты сабе Максімка дамоў ідзі. І ў тых пакоях нават агню не паліла, а Максім перад хорамамі сястры пусты стаяў і ад холаду, голаду ды крыўды вялікай скакаў на тым месцы. Наранак сястра ў акно глядзіць і крычыць; — Прачніся Максімка, прачніся, знайшліся ключы! Бяжыць і мёртвае яго цела калоціць і крычыць: — Максімка знайшліся ключы!

Але дарэмна несліся жахлівыя крыкі сястры. У міг у зязюлю замянілася скупая сястра, адзін узмах крыламі, другі, і над гумнамі парэяла яна.

З тых пор яна лётае над гняздэчкамі, сваіх не ўе і толькі сумна кукуе: «ку-ку, ку-ку», а як прыслухацца гэтаму кукаванню — то ў ім чутна: — «Прачніся Максімка, прачніся Максімка, знайшліся ключы».

Кукуе яна і слёзы л'ець, а дзе тыя слёзы на зямлю ўпадуць — там пышныя і прыгожыя кветкі цвітуць і тыя кветкі зязюльчынымі слязмі завуцца.

Запісаў
ВАСІЛЬ ДЗУН
Гайнаўка

Як-бы на гэта ксёндз устаў, выпраставаўся, памалу падыйшоў да прыбылага, палажыў руку на плячо і спытаў салодка:

— З астрога вяртаешся мізаротко, праўда?

— Так, проша ксяндза.

— Сколькі-ж ты маеш гадоў? — пытаў прымільна.

— Дзевятнаццаць.

— Адсядзеў кару і вяртаешся дахаты, каб пачаць верна служыць Богу і ўладам?

— Яшчэ няведаю. Пакуль што, пад дазорам паліцыі, ідзе следства... будзе суд... — адказаў асмелены гутаркай і салодкімі зваротамі ксяндза.

— А чым-жа ты так завініў. Маеш карту звальнення? — Пакажы!

Энергічна выцягнуў з кішаня паперыну і падаў ксяндзу, які ўзяўшы ў рукі, глянуў раз, другі і недаваючы сабе чытаў яшчэ раз, а ў мера ўсведамлення, твар яго змяняў колер і рабіўся што раз чырванейшы.

— А гэта што? — крыкнуў абураны — артыкул 102?... і як-бы маланкаю смаганутыы, цісну паперыну ўласніку і выкруціўся на пяце. — І вы прыходзіце сюды? Бальшэвік! — гукнуў злосна — Вы чырвоная зараза! — лаяў зацiскаючы кулакі. — У нас хлеб і грошы для іншых... не для вас... гляньце ну, палітык...

Станіслаў зразу не ведаў у чым справа. Стаяў як укапаны. Так быў прыняты... а цяпер?... нечакана?

— І на што яшчэ чакаеш? Вон адсюль! «Грамады» захацелася.

Далейшых брудных лаянак ўжо не чуў. Сам неведаў калі знайшоўся на вуліцы. Усё яму сталася нейкае чужое, далёкае і ненавіснае. Смачная кухня, прыгожы пакой і ксёндз у сутане, які напэўна ў нядзельныя дні кажа палымяныя мовы з казальніцы аб братэрстве і добрых учынках: дапамозе бедным і пакрыўджаным... Зненавідзіў адразу ўсё, з чым сустрэўся ў апошняй хвіліне.

Ужо вечарэла. На перадом, цераз пусты ўжо рынак, ішоў бязрадны і бяссільны. Голад і надыходзячая ноч адбіралі яму адвагу пусціцца пехатой у так вялікую дарогу, якая дзяліла яго ад хаты. — Сто кіламетраў, гэта-ж не абы што? думаў.

— Затрымаўся пад каштанам, які рос амаль што сярод рынку, абапёрся і пачаў раздумваць аб гэтым дзіўным спатканні на «плябаніі». Інакш быў выхаваны да рэлігіі і духавенства і дзеля таго нямог з гэтым пагадзіцца, што сталася. Пабачыў голую праўду, праўду, да якой не было агаворак.

— Што з вамі? — Неспадзявана спытаў яго прахожы мужчына.

— Як бачыце — адказаў нядбайна — выпусцілі з астрога. Дахаты далёка, не маю за што вярнуцца і не ведаю дзе начаваць.

— У «патранат», вось тут зараз — паказаў.

— Дзякую, быў там, выгналі як сабаку.

— Ах так! — зарыентаваўся прахоедзень — палітычны, беларус? — спытаў. — У такім выпадку хадзіце са мной. Завяду вас у «Таварыства Беларускіх Школ», што праўда, была там апошнім часам рэвізія і некалькі сяброў арыштавалі, але думаю што дадуць раду.

Ішлі вузкімі вулічкамі Старай Вілейкі, як два сябры, якія бачыцам даўно знаёмыя. Наш былы турэмшчык, бачачы прыхільнасць спатканага, расказваў пра сябе.

Хутка знайшліся каля хаты, у якой знаходзілася «Таварыства Беларускіх Школ». Незнаёмы паказаў уваход, паціснуў руку і адыйшоў так сама хутка, як хутка найшоўся пад каштанам. Станіслаў затрымаўся хвіліну перад дзвярыма. З сярэдзіны даходзілі песні ў роднай мове і ўрываныя мелодыі інструментаў музычных. Сэрца яго забіла невымоўнай радасцю. Пачуўся так як у сябе, у сваіх... Бадзёра і адважна пастукаў і ўвайшоў. У кватэры было шмат моладзі, некаторыя трымалі ў руках інструменты музычныя, на пульпітах ляжалі ноты. На сталах кніжкі і газеты. Веяла цёплай атмасферай. Умомант прыціхла. Шматлікія пары вачэй глянулі на ўвайшоўшага, які голасна прывітаў, выразна сказаў сваё прозвішча і што вяртаецца з астрога.

— А! — вырвалася амаль што ўсім. — Бліжэй, бліжэй, дарагі нам госцю, — прасілі братэрска і сардэчна вітаючы — кажыце, што і як там? — Пыталі па прозвішчах, а ён расказваў ахвотна і дакладна. Арыентаваўся што і яго прозвішча было тут вядомае.

У між-часе выйшла са святліцы частка моладзі, якая незадоўга вярталася паадзінку, прыносячы з сабой пачкі.

Цераз некалькі хвілін была прыгатаваная вячэра, небагатая ўпраўдзе, але як-жа шчырая, а «мізэротка», як назваў яго ксёндз, сядзеў за сталом, сярод радасных яму сяброў, адзеты, не ў новую, але яшчэ схлодную вопратку, чыстую і добра выпрасаваную кашулю і не зпішчаным, хаця вялікім абуткам. — І гэта ўсё для яго — радаваўся... і вячэра на яго чэсць. — Як-жа быў шчаслівы.

Прыём госця працягваўся да позна ў ноч. Прысутныя пачалі разыходзіцца па хатах. Адзін з сяброў забраў Станіслава да сябе.

Назаўтра было яшчэ шмат часу. Цягнік у Глыбокае адыходзіў раз на дванццаць чатыры гадзіны, а гэта выпадала якраз вечарам, так, што цэлы дзень быў вольны. Дзеля таго, разам з сябром у якога начаваў, зведаў места. Паглядзеў яшчэ раз на ўзгорак, на якім сумна стаяў досыць вялікі, прыгожы трохпавярховы будынак з маленькімі закратаванымі вокнамі. Рэшту дня правёў у святліцы «Таварыства».

Позным вечарам моладзь абдарыўшы госця пачкамі, у якіх між-іншым, было шмат кніжак і газет, адвязла на станцыю, скуль развітаны з пажаданнямі далейшае грамадскае працы, ад'ехаў дахаты.

Вёз з сабой успаміны сумнасці і радасці адначасова. Сядзеў каля адчыненага акна вагону, цераз каторае пяшчотна лізаў яго па твары лёгкі начны вецярок, прыносячы салодкую воннасць палёў, лясоў і азёр, густа расселеных на Беларусі. Ап'яняўся гэтым усім, раздумваючы адначасова дзіўнае спатканне на плябаніі і ў «Таварыстве Беларускіх Школ», а колы вагона рытмічна выстуквалі: «Свой да свайго, па сваё»...

П. ЛАСТАЎКА.

*) Адрывак успамінаў з часоў праследвання «Беларускай сялянскай Работніцкай Грамады» у 1926-27 г.

ВАКОЛ беларускіх традыцый

Яшчэ перад новым рамантычным напрамкам у літаратуры ў віленскім асяроддзі выступаюць тэндэнцыі рэгіянальныя, цесна звязаныя з беларускім народам і яго культурай. Тэндэнцыі гэтыя праяўляюцца першапачаткова ў дзейнасці віленскага Таварыства Шубраўцаў, выступаючага ў абароне сялян, а пазней выступаюць у праграме дзейнасці студэнтаў Віленскага універсітэта, згуртаваных у арганізацыі філяматаў. Члены гэтай арганізацыі падчас летніх канікул збіралі весткі аб умовах жыцця беларускага народа, яго абрадах і звычаях.

У адной з філамасціх інструкцыяў гаварылася: «Адносна трэцяга стану жыхароў, больш за ўсё трэба звяртаць увагу на вопратку, памяшканне, схільнасці, некаторыя забабоны, на мову, абыходжанне мужчын з жанчынамі, бацькоў з дзяцьмі і гэтых з бацькамі; на абрады ў пэўныя дні года, а таксама пры іншых акалічнасцях (шлюбу, нараджэння, хаўтур). Гэта давала магчымасць бліжэй пазнаць і звязацца з жыццём беларускага народа і яго духовымі праявамі. Гэтыя прыгожыя тэндэнцыі падтрымліваюць, развіваюць і паглыбляюць у сваіх творах паэты-філяматы. Да іх належыць між іншым Антоні — Эдвард Одынец, які распачаў сваю творчасць у тым часе, калі ўжо Зан і Чэчот былі вядомымі паэтамі сярод філяматкай моладзі. Одынец, таксама як яго папярэднікі, яшчэ ў дзіцячыя гады і гады сваей маладосці сустракаецца з народнай беларускай паэзіяй. Хоць і ўводзіў паэт да сваёй ранняй творчасці фальклорныя матывы, аднак не патрапіў так глыбока адчуць і захапляцца імі, як Чэчот ці Зан. Першым творам, у якім пераймае з народнай паэзіі матыў свавольнага страха, з'яўляецца балада з 1822 года — «Strachy».

У замку жыве страх і не дае нікому тут асесць. Калі наступае ноч — ён:

„W nieznajomych strojach
Chodzi po pokojach,
I aż zaczną śpiewać kury,
Różne płata awantury".

Яго нельга адтуль ніяк выгнаць. Урэшце выстрашыў яго нейкі паэт чытаннем сваіх твораў.

У легендзе «Jałmużna» убогая дзяўчына ідзе купіць ежу цяжка хворай матцы. Па дарозе спатыкае жабрака, якому аддае апошнія грошы. Аказалася, што гэта не быў жабрак, а анёл у постаці жабрака, які за літасць дзяўчыны ўзнагароджвае яе тым, што здароўе маткі палепшылась і дзяўчына вырасла прыгожай. Падчас палявання каралевіч пакахаў яе і ўзяў за жонку.

Такія матывы, як анёл у постаці жабрака, убогая дзяўчына, якая за добрыя ўчынкі стаецца прыгожай і выходзіць замуж за каралевіча, вельмі часта спатыкаецца ў беларускіх баснях. У іншай зноў легендзе «Świat duchów», дзяўчына плача над магілай сваіх бацькоў. З'яўляецца пустэльнік і пацяшае яе тым, што памёршыя бацькі знаходзяцца блізка і апякуюцца ёю.

Падобны матыў, калі Бог у постаці жабрака суцяшае сірату, знойдзем у беларускіх песнях.

У баладзе «Sen Olesi», Алеся апавядае варожцы сон, у якім разам са сваім каханым ляцела голубам. Народ верыў, што калі бачыш у сне голуба, то хутка выйдзеш замуж. У адной з вясельных песень гаворыцца:

— Сівы голубы — то сваты твае,
Белы жэмчуг — коскі твае,
— А золата — слёзкі твае.

Да балады А. Міцкевіча «Тукай» Одынец піша трэцюю і чацьвёртую частку ў якіх выкарыстаў некалькі матываў з беларускіх басняў. Тукай, калі ўжо моцна пастарэў і захацеў адмаладзіцца — выбраў трох сваіх сяброў і пастанавіў пераканацца ў іх вернасці. Аднаму з іх дае слоік з дыяментамі кажучы:

„Przyjacielu! ufam tobie.
Nie pytaj na co i czemu?
Lecz weź ten słój, pójdź do zdroju,
I cokolwiek będzie w słoju,
Proszę, byś do wody wrzucił" —
Przyrzekł, poszedł, nie powrócił.

Другі сябра таксама не вяртаецца, толькі трэці вярнуўся. Яму Тукай пазволіў пасячы сябе. Падобны матыў трайнога выпрабавання можна знайсці ў беларускіх баснях. У апошняй частцы балады прыяцель выконвае далей яго наказ. Склейвае ўсе часткі цела Тукая. Прыяцель не дакончыў свае працы, засталася яшчэ галава. Раптам зрываецца бура. У хату ўваходзіць нейкі незнаёмы чалавек, каб схавацца ад буры.

„Gość nie w porę, rzeczywiście
Gorzej Tatara: — lecz juścić
Niepodobieństwo nie wpuścić!
Albowiem rzecz się jak wiecie,
Dzieje w Litewskim powiecie,
A żaden bardziej być ludzki
Nie może, jak Nowogródzki".

Незнаёмы госць сваёй размовай так зацікавіў гаспадара, што той забыў у назначанай гадзіне прыклеіць Тукаяві галаву. Госць знікнуў, а Тукай схапіў сваю галаву і шпырнуў ею ў прыяцеля, разбураючы пры тым цэлы замак. Намеры Тукая аб адмаладжэнні не збыліся. Народ верыў, што чорт часта перашкаджае людзям у выкананні нейкіх важных жыццёвых намераў і нішчыць іх.

Беларускія народныя матывы хоць у значна меншай ступені, чым у Зана, Чэчота ці нават Одынца выступаюць ў творчасці Аляксандра Ходзькі.

На асаблівую ўвагу заслугоўваюць дзве яго балады: «Wasilek» і «Maliny». У баладзе «Wasilek» скарга хлопца Васілька над магілай бацькоў падобна скарзе з народных песень, у якіх сірата ідзе на магілу маці і вядзе з ёю гутарку. Аднак скарга ў баладзе розніцца ад скаргі ў народнай песні тым, што калі ў песні сірата пералічвае падрабязна ўсе свае крыўды, якія спазнае ад мачахі і просіць маці, каб апекавалася ім — то ў баладзе, Васілёк, пад уплывам глыбокага жалю, раздае бедным маёмасць застаўленую бацькамі, а сам апранаецца ў адзенне жабрака і хоча хутчэй памерці, каб на тамтым свеце быць разам з бацькамі.

Балада «Maliny» з'яўляецца адным з лепшых твораў Ходзькі, у якой выкарыстаў і артыстычна апрацаваў вядомую ў Валкавыскім павеце басню «Аб трох сёстрах, што па ягадкі пашлі». У ёй гаворыцца аб тым, як селянін выслаў тры свае дочкі ў лес па ягады, з той мэтай, што каторая з іх хутчэй назбірае ягад, тую выдасць замуж. Калі наймалодшая назбірала найбольш за ўсіх, тады старшыя сёстры з зайздрасці забілі яе і пахавалі на лугу каля рэчкі, а на магіле пасадзілі дрэўца. З гэтага дрэўца пастушок зрабіў дудку, якая сказала яму чалавечым голасам аб забойстве дзяўчыны за кубачак ягад. У той момант прыязджае пан, чуе як пастушок іграе. Пан купляе ў яго дудку. Пазней, едучы цераз вёску пан пераначаваў якраз у бацькі забітай дачкі. У хаце гралі на дудцы, а яна ўсім гаварыла аб забойстве. Даведаўшыся аб гэтым, бацька адкапаў дачку, а цела дачок - забойцаў казаў разарваць на жалезных боранах.

Варта параўнаць яе з баладай «Maliny». У баладзе паэт уводзіць пана яшчэ перад забойствам, а пан выступае як нарачоны той, якая больш збярэ малін. Пазней ён бярэ за жонку забойцу. Гэта прыдае баладзе больш драматычнасці. Замест пастушка паэт уводзіць Міхася — сына забойцы, які іграе матцы на дудцы аб забойстве.

Аб выкарыстанні некаторых матываў сам паэт гаворыць, што: «У байцы з каторай зрабіў гэтую баладу, пастушок прыходзіць з дудкай; памятаю толькі першы верш з песні, якую іграе дудка: «грай пастушок, грай».

Дзякуючы выкарыстанню зместу народнай басні і ўмеламу набліжэнню формы балады да народнай творчасці, яе можна змясціць побач лепшых баладаў Адама Міцкевіча.

УЛ. ШЭШКО.

Чаму людзі вывучаюць міжнародную мову эсперанто?

На пісьмовым стале ляжыць перада мной орган Міністэрства культуры і Галоўнага праўлення Саюза пісьменнікаў БССР «Літаратура і Мастацтва» № 3 з 9 студзеня 1957 года.

На чацвёртай старонцы гэтага нумара я прачытаў цікавы артыкул пад загалоўкам «Вывучаюць мову эсперанто», які напісалі студэнты Беларускага дзяржаўнага універсітэта імя В. І. Леніна Н. Васілеўскі і В. Мацкевіч.

У артыкуле паведамляецца, што ў сувязі з падрыхтоўкай да VI Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў, які адбудзецца летам гэтага года ў Маскве, на Беларусі шырока разгарнулася вывучэнне міжнароднай мовы эсперанто.

А чаму? Вядома, хто будзе валодаць гэтай мовай, той будзе магчы свабодна размаўляць з замежнымі эсперантыстамі, якія прыедуць на фестываль літаральна з усяго свету, бо мова эсперанто пашырылася ўжо па ўсіх кантынентах.

Утварыліся гурткі па вывучэнню эсперанта пры Палацы піянераў, Палацы культуры прафсаюзаў, пры Універсітэце і іншых вышэйшых навучальных установах. Мову эсперанто вывучаюць таксама і маладыя вучоныя Інстытута мовазнаўства Акадэміі навук і супрацоўнікі часопіса «Комуніст Беларусі».

Аўтары прыводзяць, між іншым, вельмі цікавы факт. Янка Маўр, беларускі пісьменнік, напісаў свой раман «Амок» на аснове матэрыялаў на мове эсперанто, прысланых яму каля 30 год таму назад эсперантыстамі Інданезіі.

Таксама і ў нас, у Польшчы, апошнім часам пашыраецца вывучэнне гэтай вельмі карыснай мовы. Вывучэнне праводзіцца на курсах у розных арганізацыях, установах і школах. Карэспандэнцыйны курс праводзіць Саюз эсперантыстаў у Польшчы (Związek Esperantystów w Polsce, Warszawa, ul. Kozia 3 m. 31), які па патрабаванню высылае падручнікі міжнароднай мовы.

Жыхары Беластока і Беласточчыны спецыяльна зацікаўлены мовай эсперанто, бо гэта-ж у Беластоку нарадзіўся ў 1859 годзе доктар Людвік Заменгоф, заснавальнік эсперанцкай мовы. Апрацоўку гэтай мовы Заменгоф пачаў у Беластоку, будучы яшчэ гімназістам, а закончыў потым у Варшаве, дзе і выдаў першы падручнік у 1887 годзе.

Міжнародная мова патрэбна не толькі на фестываль, яна патрэбна заўсёды. Валодаючы мовай эсперанто, вы можаце, жывучы дзенебудзь у закінутай нават вёсцы, перапісвацца з далёкімі сябрамі ў Азіі, Афрыцы, ці ў іншых частках свету .

Эсперанцкая мова хутка пашыраецца, бо яе лёгка вывучыць. Дастаткова некалькіх месяцаў, каб авалодаць ёю і ўмець гаварыць, пісаць і чытаць.

Людвік Заменгоф спрасціў граматыку эсперанто да 16 правіл, а словы узяў з розных моў, таксама і са славянскіх.

Усе назоўнікі на эсперанто маюць канчатак *-o*, напрыклад, стол — *tablo*, кніга — *libro*, папера — *papero*. Прыметнікі канчаюцца на *-a*: *blanka* — белы, *nigra* — чорны. Дзеясловы маюць канчатак *-i*: *legi* — чытаць, *paroli* — гаварыць. *Mi legas* — я чытаю. Вы бачыце, што цяперашні час мае канчатак *-as*. Тут трэба дадаць, што гэта адзін канчатак для адзіночнага і множнага лікаў і для ўсіх асоб: *vi legas* — ты чытаеш, *li legas* — ён чытае, *ni legas* — мы чытаем і г. д.

Авалоданне эсперанто не толькі карысна для зносін з іншамоўнымі людзьмі. Яно многа дапамагае пры вывучэнні іншых моў, не выключаючы і сваёй роднай мовы.

Б. МАНКЕВІЧ.

Беларусь электрычная

Як вядома, энергетыка Беларусі ўсё яшчэ адстае ад патрэб народнай гаспадаркі. Асабліва нездавальняюча развівалася яна ў заходніх абласцях рэспублікі. У шостай пяцігодцы гэты недахоп будзе ліквідаван — удвая больш, чым за ўвесь пасляваенны час увойдзе ў эксплуатацыю электрамагутнасцей. К 1960 году ўсе раённыя цэнтры будуць забяспечаны электраэнергіяй. Намечана электрыфікаваць усе МТС, соўгасы, 40—45 працэнтаў калгасаў. Многае зроблена ў 1956 годзе для ажыццяўлення гэтага плана. Расшырана Мінская ЦЭЦ, узрасла магутнасць Смалявіцкай ГЭС.

— Цяпер у рэспубліцы будуецца некалькі гідрастанцый. У першыя дні новага года пачалося выпрабаванне абсталявання Жухавіцкай ГЭС у Карэліцкім раёне. Хутка яна дасць першы ток. Ідзе мантаж абсталявання на міжкалгаснай ГЭС «Зара комунізма» у Дунілавіцкім раёне. Пачалася ўкладка бетону ў водазліўную пляціну Чыгірынскай гідрастанцыі ў Кіраўскім раёне. Заканчваецца рыццё катлавана пад будынак Гезгальскай ГЭС у Дзятлаўскім раёне.

Многія калгасы будуюць электрастанцыі на ўласныя сродкі.

Весткі аб новых працоўных перамогах ідуць з будаўніцтва буйнейшай у Беларусі Васілевіцкай ДРЭС.

Зашумяць новыя дубровы

ШЧУЧЫН. — За апошнія гады работнікі Шчучынскага лесгаса правялі вялікія работы па расшырэнню лясных масіваў. Яны пасадзілі і пасеялі тысячы гектараў новых лясоў. Толькі ў мінулым годзе пад маладымі пасадкамі было занята звыш тысячы гектараў малапрыгоднай зямлі.

Цяпер работнікі лясной гаспадаркі разгарнулі падрыхтоўку да вясны. Як толькі сыйдзе снег, яны зноў пачнуць пасадку і сяўбу лесу. Дзесяткі рабочых збіраюць насенне дрэў хваёвых парод. Ужо нарыхтавана звыш 370 кілограмаў такога насення. Прасушваецца і даводзіцца да пасяўных кандыцый насенне ліпы, жоўтай акацыі бераскле та барадаўчатага, дуба. Адначасова з пасадкай лесу лесгас займаецца вырошчваннем каштоўных мічурынскіх гатункаў яблынь і груш. Восенню мінулага года гаспадарка рэалізавала звыш 10 тысяч саджанцаў пладовых дрэў.

За добрае вядзенне лясной гаспадаркі Шчучынскі лесгас зацверджан кандыдатам на УСГВ 1957 года.

219 выступленне Гарадоцкага беларускага хору

Хто-ж з нас — беларусаў пражываючых у Польшчы, не чуў аб Гарадоцкім, беларускім калектыве мастацкай самадзейнасці.

Ды не толькі мы — беларусы. З такім самым захапленнем слухалі яго і палякі, жыхары Варшавы, Беластока і іншых мясцовасцей.

Таму з вялікім усхваляваннем чакалі жыхары Гайнаўкі 3 лютага на выступленне гэтага маладога, а ўжо так папулярнага мастацкага калектыву.

Гарадоцкі калектыў мастацкай самадзейнасці, пад кіраўніцтвам таленавітай вясковай жанчыны — Ніны Мушынскай у гэты дзень у Гайнаўцы даваў сваё 219 выступленне.

Аб поспехах гэтага выступлення найлепш сведчылі апладысменты, якімі ўзнагародзілі жыхары Гайнаўкі артыстаў.

З асаблівым захапленнем гайнаўская публічнасць глядзела цікавую аднаактовую драматычную п'есу Алеся Пальчэўскага пад загалоўкам «Суседка», у якой вылучыліся, Ніна Ціванюк у ролі Вольгі і Вера Кардаш у ролі Суседкі.

Таксама з захапленнем публічнасць слухала задушэўныя беларускія, народныя песні.

У гэты дзень Гарадоцкі калектыў выступаў таксама ў вёсцы Чыжы, Гайнаўскага павета. І тут яго сустрэлі з вялікай цяплынёй. Чыжаўскія сяляне прасілі часцей іх наведваць. (вб)

З беларускай песняй у Семятычах і Мілейчыцах

3-га лютага Беларускі калектыў мастацкай самадзейнасці з Беластока наведаў Семятычы і Мілейчыцы, дзе даў тры канцэрты: два ў Семятычах і адзін у Мілейчыцах. Народу прыйшло шмат. Як у Семятычах, так і Мілейчыцах вялікія залы былі перапоўнены.

Мілым момантам было, калі да адчыненых дзвярэй аўтобуса, у якім прыехаў Беларускі калектыў, падыйшла грамадка дзяцей. Дзеці дамагаліся ўбачыць Марыльку (Марылька — постаць з беларускіх «Вечарніц», якія ўваходзяць у праграму Беларускага калектыву). Зразумела, што Марылька ахвотна задаволіла жаданне дзяцей. На развітанне яны абяцалі, што напішуць пісьмо.

Канцэрт у Мілейчыцах скончыўся позна. Аднак людзі не разыходзіліся. Густа стаялі вакол аўтобуса. Некаторыя гутарылі з харыстамі, іншыя стаялі моўчкі. А калі загудзеў матор і машына рушыла з месца, шматлікія рукі падняліся і сяброўскім, спакойным, шчырым маханнем жыхары Мілейчыц развіталіся з Беларускім калектывам.

Азіраючыся на зал, па ўсе публічныя выступленні Беларускага калектыву мастацкай самадзейнасці, якіх дагэтуль налічваецца 9, можна смела сказаць: людзі цікавяцца і хочуць бачыць Беларускі, мастацкі калектыў, цікавяцца беларускімі песнямі і танцамі.

Гэтым трэба заняцца.

Многа совецкіх салдатаў згінула ў барацьбе за вызваленне Беласточчыны. Насельніцтва павятовых мястэчак апякуецца могільнікамі загінуўшых салдатаў, у вёсках выглядае гэта зусім інакш.

Возьмем напрыклад Грамадскую раду ў Гуранах. Ёсць там многа магіл совецкіх салдатаў, яны занядбаны і апушчаны. Прэзідыум ГРН не клапоціцца аб тым, каб давесці іх да парадку, або прахі загінуўшых перанесці на супольны могільнік. Я сам асабіста ведаю тры магілы салдатаў, якія знаходзяцца каля лесу, бліжка вёскі Свідзялоўка. Яны ўжо зусім запалі ў зямлю. Знаю таксама іншыя яшчэ магілы параскіданыя па полі.

Чытаў я ў друку, што Нарадовыя рады маюць адпаведны фонд, на ўтрыманне ў належным стане ўсіх магіл, якія аставіла на нашых землях, вайна. Думаю, што Прэзідыум ГРН у Гуранах на адным са сваіх пасяджэнняў, павінна заняцца справай забеспячэння магіл совецкіх салдатаў.

А. КУЛАКОЎСКІ
Свідзялоўка,
Сакольскі павет.

Чытач з Мастаўлян піша

Хацелі-б больш ведаць пра К. Каліноўскага

У пастанове І-га Пленума Галоўнага Праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства гаворыцца: Забяспечыць ад далейшай руіны дом, у якім нарадзіўся выдатны беларускі рэвалюцыянер Кастусь Каліноўскі.

Кастусь Каліноўскі адзін з найболей заслужаных людзей на Беласточчыне, які змагаўся за беларускую справу і таму ён нам — беларусам асабліва блізкі і дарагі. Але калі-б спытаць першага - лепшага, дзе нарадзіўся Кастусь Каліноўскі, на гэта не адкажа амаль ніхто. Наколькі мне вядома з беларускай кніжкі, у якой апісвалася пра студзеньскае паўстанне з 1863 года (не памятаю толькі аўтара кніжкі, ані як яна называецца) К. Каліноўскі нарадзіўся ў Мастаўлянах (Беластоцкі павет), а пражываў якісь час у Свіслачы (сёння БССР).

Апрача таго давялося мне свайго часу размаўляць са старым балаголам (настаўнікам) з Ялоўкі, які быццам знаў Кастуся Каліноўскага асабіста і які пацвердзіў тое-ж, што пісалася ў выжэй памянутай кніжцы. З расказу старога балагола мне вядома, што К. Каліноўскі цесна садзейнічаў з палякам Траўгутам, які таксама пражываў у Свіслачы і быў адным з кіраўнікоў паўстання на Беласточчыне, а таксама прадстаўніком цэнтральных улад паўстання і настойлівым барацьбітом левіцы.

Мы, беларусы хацелі-б штосьці больш ведаць пра Кастуся Каліноўскага, а асабліва цяпер, у 94-ую гадавіну студзеньскага паўстання.

А. ПАРЭМБСКІ
Мастаўляны

А. Даніловіч піша

Атрымаў ад вас пісьмо і як я не хацеў, а вымушан быў заплакаць ад той радасці, якую яно мне прынясло, бо «Ніва» такога шэрага, малаграматнага чалавека як я, называе другам сваім. З гэтага я і пераканаўся, што цяпер і я, рабочы чалавек роўны кожнаму іншаму. І як тут не заплакаць, калі мусіш заплакаць, бо яшчэ такога чагось дасюль чуці не было.

Вы пішаце мне, што маі некалькі слоў даюць вам многа, або яшчэ адно такое, што маё пісьмо стала для вас, дарагое і моцна сэрцы расхвалявала. За такое вашае пісьмо я хацеў-бы вам напісаць сто пісем сваіх, ды бяда мая ў тым, што я не ведаю, аб чым вам трэба пісаць, бо я малаграматны і ведаю толькі тое, што пражыў за свае 59 год горкага і цяжкага жыцця. Ды для вас гісторыя майго жыцця хіба не патрэбная, а аб чым іншым, — то я нічога не ведаю, а да гэтага яшчэ мушу і асцярожным быць, каб і мне не папалася так, як папалася дзядзьку Ляваню, як гэта ён пісаў у «Бабусіных казках».

Ды ўсё-ж такі я хацеў-бы, каб той дзядзька Лявонь пабываў у Гайнаўскім «Осьродку Здароўя» і пабачыў, як там усё добра зроблена для нашых хворых рабочых, якія чакаюць медыцынскай дапамогі, асабліва ў дні камісіі (аўторак і пятніца), якая там пышная зала для чакання хворым і як распаўсюджана наша культура; як там прыемна кожнаму чалавеку і ўтульна чакаць пакуль не выклікча лекар у свой кабінет; колькі там крэсел, сталоў, газет, кніжак аб ахове здароўя.

Ох, як я вас чакаю, каб вы хуценька прыехалі туды.

З пашанай
А. ДАНІЛОВІЧ
Гайнаўка

P. S. У такіх «осьродках», як у Гайнаўцы і апошняе здароўе згубіш, пакуль атрымаеш медыцынскую дапамогу.

А. Д.

Трэба рабіць доследы

Буйны ўзрост сельскагаспадарчых раслін на нашых палетках пры добрым угнаенні і правільнай агратэхніцы дае высокія ўраджаі збожжавых, акаповых і гароднiны. Пры добрым ураджаі мы не адчуваем недахопу кармоў для жывёлы і спажыўных прадуктаў для людзей. Калі-б мы маглі мець кожны год і на кожным полі ці сенажаці высокія ўраджаі — то не трэба было-б імпартаваць збожжа і пашы з заграніцы.

Павелічэнне кармавой базы запэўнівае нам лепшую гадоўлю свіней, авец, кароў ці коней і дамовых птушак. Значыць трэба шукаць такіх дарог, якія вядуць да буйных ураджаяў. Гэтыя дарогі ідуць праз розныя доследы. З вялікай цікавасцю кожны селянін чакае таго дня, калі пачнецца збор новага ўраджаю. Ураджай для селяніна, — гэта ўсё. Тут ён мае для сябе і ўсёй сваёй сям'і пад дастаткам хлеба, мае пашу для жывёлы, мае грошы, мае высокаякасныя прадукты, як: малако, сыр, масла, яйкі ці мяса, кажух, боты і г. д.

Найлепш рабіць доследы на адным супольным кавалку поля. Напрыклад 1/2 гектара. Па магчымасці выбіраём роўную плошчу з аднолькавым папярэднім засевам якой-бы то не было расліны. Доследы можа рабіць кожны гаспадар на сваім полі. Доследы могуць быць розныя. Таксама могуць быць розныя тэмы.

Калі зямля не змерзлая, калі спрыяе пагода, калі ралля абсохне, то першай працай вясенняй павінна быць праведзена валока, баранаванне ці культывацыя. Перад культывацыяй трэба высеяць «азатняк», калі такі думаем даваць, а пасля забаранаваць поле і тады ўжо ў адпаведным часе пачынаем засеў ці пасадку расліны, над якой хочам правесці доследы.

Для доследаў выбіраем поле, якое знаходзіцца пры дарозе, каб лепш яго было назіраць.

Палетак павінен быць падзелены на толькі частак, колькі ёсць жадаючых працаваць над супольным вопытам. Уздоўж поля садзіцца напрыклад бульбу розных гатункаў. Кожны даследчык бярэ адзін сорт бульбы, напрыклад адзін садзіць толькі раннія «Первёнкі», другі раннія «Амерыканы» могуць быць яны яравізаваны ці не. Хтось іншы бярэ напрыклад «Дар», яшчэ хтось іншы «Белкі» і г. д. Гэта нам пакажа які сорт бульбы найлепшы ў нашых умовах.

Апрача таго ўпоперак праз усе палеткі рассяваюцца мінеральныя ўгнаенні, напрыклад на першым палетку не даецца ніякіх угнаенняў, на другім толькі азатовыя, на трэцім азатовыя і патасовыя, на чацвертым азатовыя, патасовыя і фасфаровыя, а на пятым зноў зусім без угнаенняў. Можна яшчэ тут застасаваць компаст, торф ці стаенную мочу. Гэта пакажа нам каторае ўгнаенне найбольш патрэбнае.

Увосень супольныя выкапкі, узважванне і параўноўванне, каторы гатунак бульбы дае найбольшы ўраджай. Гэта будзе найлепшай школай для сялян. Трэба вучыцца.

Н. ПЕРАВОЙ
Зубава

„На табе нябожа, што мне не гожа"

Наш чытач расказвае, што людзі вельмі нараканоць на дрэнную камунікацыю на трасе Бельск — Нараў. А людзей, асабліва школьнай моладзі там ездзіць вельмі многа. Праўдзівы аўтобус праязджае рэдка гэтай трасай. Ездзіць пераважна звычайны «самаход», абцягнуты брэзентам з двома вокнамі: з пераду і з-заду на дзвярах. Самаход малы, цесната невыносная. Людзі пхаюцца, крычаць, лезуць адзін на другога, бо кожнаму трэба ехаць. Ці на гэтыя справы няма ніякай рады — гавораць людзі.

Рэдакцыя «Нівы» у сваю чаргу звяртаецца да дырэкцыі П.К.С. Камунікацыя на трасе Бельск — Нараў кепская. Па меры магчымасці яе трэба абавязкова паправіць. Больш дбайнасці аб чалавека!

„Н'ва" дапамагла

Кастусь Белюк звяртаўся да нас са скаргай, што пошта ў Сідры (Сакольскі павет) нерэгулярна дастаўляе газету «Ніву». Бывалі выпадкі, што некаторых нумараў «Нівы» Кастусь Белюк зусім не атрымоўваў.

Наша рэдакцыя звярнулася ў гэтай справе да Павятовага аддзела сувязі ў Саколцы. Намеснік начальніка ПЗЛ Адам Радэцкі выясняе «з прычыны нашай інтэрвенцыі пошта ў Сідры лепш працуе. Газету «Ніву» усе падпісчыкі ў тым ліку і Кастусь Белюк атрымоўваюць ужо рэгулярна». М. Х.

Да ўсіх настаўнікаў!

Рэдакцыі «Нівы» вядомы цяжкасці, з якімі сустракаецеся ў працы як: недахоп цікавых матэрыялаў, адсутнасць падручнікаў па вывучэнню беларускай мовы, адсутнасць праграм і іншыя.

Маючы ўсё гэта на ўвазе, рэдакцыя «Нівы» хоча прыйсці з дапамогай настаўнікам і ў месяцы красавіку распачне друкаваць спецыяльны дадатак для дзяцей.

Дадатак гэты будзе можна складаць як кніжку. На старонках дадатку рэдакцыя будзе друкаваць матэрыялы, якімі змогуць шырока карыстацца нашы пачатковыя беларускія школы. У сувязі з гэтым звяртаемся да ўсіх Вас, сябры — настаўнікі з просьбай:

1. Паведаміце вучняў аб тым, што такі дадатак будзе друкавацца і раскажыце ім аб яго значэнні і ролі.
2. Разгарніце шырокую дзейнасць за масавую падпіску «Нівы» ў школах.
3. Абмяркуйце з вучнямі загаловак дзіцячай газеты і супольна, а як хто хоча і асобна, свае прапановы прышліце ў рэдакцыю «Нівы».
4. Супрацоўнічайце з рэдакцыяй, прысылайце свае прапановы, заўвагі і цікавыя матэрыялы, якія дапамогуць нам дастасаваць дзіцячы дадатак да сапраўдных патрэб і густаў нашай школьнай, беларускай дзетвары.

Дадатак для дзяцей будзе бясплатным дадаткам да «Нівы» і будзе выдавацца 2 разы ў месяц.

Адказы рэдакцыі

МІКОЛА КЛІМОВІЧ — ПЛЯНТЫ, Беластоцкага павета. У справе паездкі заграніцу звяртайцеся ў Павятовую камендантуру міліцыі, адкуль атрымаеце дакладныя інфармацыі. Р.

Сіла прывычкі

— А дзе тут месца для прэзідыума?
(Кракадзіл)

Пахаванне

Кожны ведае, што лепш выправіць два вяселля, чым адно пахаванне. Для працуючых пахаванне з фінансавага боку, гэта ў пэўным сэнсе руіна. Даўно ўжо пара падумаць над змяншэннем коштаў пахавання. Калі ставіцца гэтае пытанне, то пахавальныя кантэры апраўдоўваюцца, што да гэтага часу ніхто з нябошчыкаў не скардзіўся на высокія цэны.

Каму, каму, а профсаюзам даўно-бы трэба было-б над гэтым задумацца. Выходзіць, што член профсаюза праз 10—15 год плаціць членскія ўзносы па 150 злоты штогод, а пасля смерці яго сям'і даюць 500 зл. аднаразовай дапамогі і то не заўсёды і не кожнаму.

Як хочаце, дарагія грамадзяне, але аднаведных умоў для смерці ў нас няма і таму паміраць не аплочваецца. Я напрыклад, пастанавіў трымацца на нагах пакуль сіл хопіць.

Калісьці ў старадаўнасці на пахавальныя працэсіі наймалі плачак. Сёння, ад панесеных расходаў на пахаванні ўсе сваякі бясплатна плачуць.

За выкапанне ямы для нежывога бяруць грошы як з жывога за капанне калодзежа. Вянкі, якія даўжэй захоўваюцца, цэняцца як колы ад воза. Калі хочам пахаванне выправіць з аркестрам, то цана такая высокая, што і жывы можа ў нябошчыка абярнуцца. Труны таксама падаражэлі, сталяры апраўдваюцца тым, што дошкі дарагія, а нябошчыкі цяпер і марыць не могуць аб дубовых трунах.

Скажу вам, дарагія грамадзяне, мяне вельмі цікавіць прачытаць некралог пра сябе. Не можаце сабе ўявіць, да чаго мяне цікавасць распірае даведацца, што рэдактар напіша пра мяне.

Што датычыць водгуку чытачоў, то я ведаю больш-менш аб гэтым.

Некаторыя, калі даведаюцца аб маёй смерці скажуць: — нарэшце гэтага дзядзьку чорт узяў, ён усюды свой нос саджаў, папросім Бельзебуба каб яму як найбольш вугалю падсыпаў і на (маёй) магіле напісаў: Жыў смешна, а памёр — грэшна.

Дзядзька Лявоні

Не стрымаўся...

На покуцю, накрыж рукі зложыўшы, ляжала рабая Таклюся Богу душу аддаўшы. Ля парога народу многа сабралося, а ўперадзе бацюшка рабую Таклюсю памінае.

Каля самага парога Таклюсін муж—Пятрук стаяў. І ўсё прыслухоўваўся і сам сабе ўцяміць не мог, чаму бацюшка яго жонку «рабою» абзывае. Тут ізноў бацюшка сумна выводзіць «памяні Божа рабу Тваю Фёклу». А Пятрук так і не стрымаўся:

— Ты-бы Бога пабаяўся, ці ты іншых пацераў не ведаеш, што маю жонку ўсё рабой абзываеш? Хоць рабая была, але зух кабета! А ты бяжы на сваю паўзірайся. Твар як драчка дык яшчэ да дзячка ходзіць.

Прыслаў
В. ДЗУН
Гайнаўка

Пацешыў

Прыйшоў Іван да свайго суседа і пачаў бедаваць.

— Для майго Міколы кажушнік пашыў такі кажух, што калі ён яго адзене, то ўсе смяюцца.

А сусед яму ў адказ:

— То яшчэ добра. Бо для майго Пятруся гэты кажушнік так пашыў кажух, што калі ён адзене — то мы ўсе плачам.

Прыслаў
РЫГОР САСНА
Шэрні - Бараноўцы

„Мужчына"

— Цікава, што сказала-бы твая маці, каб так убачыла, што ты ўжо курыш?

— А мнё цікава, што сказаў-бы ваш муж, каб убачыў, што вы чапляеце мужчын?

Пасаг

— Што-б ты хацеў Мішка, каб я даў табе ў пасаг за сваёй Маняй?

— Карову — адказвае Мішка.

— А якую?

— Такую маладую, як і жонка.

—О, братку, тады мусіш яшчэ пачакаць 18 гадоў, бо мая карова мае ўсяго тры гады.

ПРЫКАЗКІ і ПРЫМАЎКІ

Што ў цвярозага на мыслі, то ў п'янага на языку.

Чалавек ні скаціна, гарэлкі на ваду ні мяняе.

Хто часнаку ні есць, у таго з губы смярдзець ні будзе.

Гэта як мачаха.

ПАВЕЙ ВЕТРУ...

Запісаў Г. І. Цітовіч.

Павей, ветру, ды павей, ветру,
З высокага гаю,
Прыедзь, прыедзь, ды мой міленькі,
З далёкага краю. (2)

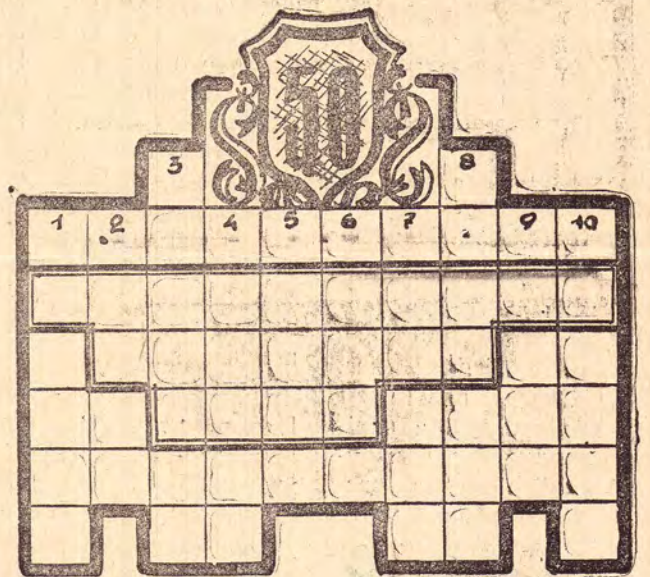
Ой, рад-бы я дый павеяці,
Калі гай высокі.
Ой, рад-бы я дый прыехаці,
Калі край далёкі. (2)

Ой, сёння ды суботанька,
А заўтра нядзеля.
Чаму-ж у цябе, ды мой міленькі,
Кашуля не бела? (2)

Ой, ці бела, ці не бела —
Сёмая нядзеля:
Маці стара, сястра мала —
Некаму памыці. (2)

Пераплыла ды дзеўка рэчку,
Села на пясочку,
Дый памыла, дый пакачала
Міламу сарочку. (2)

ЛАГАГРЫФ

ПА ВЕРТЫКАЛІ:

1) Патрэбны да фатаграфавання.
2) Робяць дзяўчаты з кветак.
3) Утвараецца ад слова «моц».
4) Ледзь прыкметна гарыць...
5) Жанчына, у якой памёр муж.
6) Разбурэнне, напрыклад — скалы.
7) Геалагічная эпоха.
8) Інакш малюнак.
9) Інакш пляма.
10) Маленькі стол.

Літары ў аблямоўцы дадуць развязку.

Сярод чытачоў, якія да дня 20 лютага г. г. прышлюць правільныя развязкі будзе разыграна 10 кніжных узнагарод.

Падаем развязку адгаданкі з 2 нумара „Нівы"

Лікавую адгаданку можна развязаць у некалькі вар'янтах:

5 7 0	2 7 3	1 6 5
1 3 8	4 0 8	8 4 0
6 2 4	6 5 1	3 2 7 і г. д.

Кніжныя ўзнагароды выйгралі:

1. Казлоўская Яўгенія — Бельск
2. Сяменюк Яўгеній — Дарлова.
3. Лобасюк Анатолій — Слубіцэ н/Одрай
4. Копка Эдвард — Грубкова
5. Кузьмін Георгій — Лапы
6. Голуб Мікалай — Осавец
7. Галубоўскі Янка — Варшава
8. Міранюк Ліда — Дэніскі
9. Германюк Вольга — Аўгустув
10. Бараўская Ірына — Гурнэ.

Узнагароды высылаем поштай.

АГАФОН АБРОТКА Ў АЎТОБУСЕ

Агафон хлапчук прыгожы,
Дзе парадзіць, дзе паможа.
Уносіць бабцы наш «пацан»
У машыну чамадан.

У аўтобусе, паглядзеце,
Стаіць дзядок — сядзяць дзеці
Ды сабе гуляюць ў дулі,
А дзед спёрся на кулі...

Устае абротка жвава
(Тут зусім другая справа)
Кажа сядзьце вы бабулю
А я ў вакно падзіўлюся...

Устаў — да Колі і Ганулі:
Гляньце дзед стаіць на кулі,
Не саромна вам дваім? —
Трэба-ж сесці даць старым!..

Галоўны рэдактар ГЕОРГІ ВАЛКАВЫЦКІ

Орган Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Польшчы. Адрас рэдакцыі гор. Беласток, вул. Маніфесту Ліпцовага 25. тэл 25 89. Умовы падпіскі на 3 месяцы — 7 зл.80 гр., 6 месяцаў — 15 зл. 60 гр., на год — 31 зл. 20 гр. Konto NBP I Oddz. Miejski Nr 102-7-161 Падпіску прымаюць усе паштовыя ўстановы, пісьманосцы. Выдавецтва РСВ «Праса». Паліграфічнае прадпрыемства ў Беластоку. Т-13

